

Kültürel Coğrafyalarda Postkolonyalizmin İzdüşümü

Müslüm REYHANOĞULLARI¹

Öz

Bu çalışma, kültürel coğrafya ile postkolonyal kuram arasındaki kuramsal ve kavramsal kesişim noktalarını dikkate alarak, söz konusu her iki alanın multidisipliner etkileşim bağlamında coğrafi bilgi üretimine nasıl katkı sunduğunu tartışmaktadır. Aynı zamanda kültürel coğrafyanın kuramsal sınırlarını genişleterek coğrafi düşünceye çoğulcu, tarihsel ve eleştirel bir yön kazandırmayı ve postkolonyal coğrafyanın kültürü, mekânsal üretimi ve yeri algılama biçimlerini tartışmayı amaçlamaktadır. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren beşerî coğrafyada yaşanan epistemolojik, metodolojik ve ontolojik değişimle birlikte kültürel coğrafya mekânın fiziki boyutunu inceleyen bir alt alan olmaktan çıkmış; kimlik, kültür, temsil, iktidar, söylem ve aidiyet gibi kavramlar etrafında şekillenen eleştirel bir yönelime evrilmiştir. Bu dönüşüm süreci; coğrafi bilginin ideolojik, söylemsel ve tarihsel bağlamlar içerisinde nasıl üretildiğine dair farkındalığın artmasını sağlamıştır. Postkolonyal yaklaşım ise bu süreçte sömürgecilik deneyimlerinin ve kolonyal söylemlerin mekânın kurgulanmasındaki rolünü sorgulayan kuramsal bir araç olarak yoğun bir ilgi görmüştür. Bu anlamda kuram, özellikle Avrupamerkezli bilgi yapılarının eleştirisi ve alternatif coğrafi epistemolojilerin inşası bakımından kültürel coğrafya alanına önemli katkılar sunmuştur. Bu bağlamda çalışma nitel araştırma yaklaşımıyla ve literatür taramasına dayalı olarak yapılandırılmış; söylem, temsil ve mekân ilişkileri postkolonyal perspektiften analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Bu doğrultuda kültürel coğrafyanın postkolonyal yaklaşımla kurduğu kuramsal bağın; günümüzdeki küresel eşitsizliklerin, kimlik politikalarının ve mekânsal adaletsizliklerin anlaşılmasına yönelik önemli bir eleştirel çerçeve sunduğu söylenebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Coğrafya, Postkolonyal Kuram, Coğrafi Bilgi, Sömürgecilik, Mekân

Reflections of Postcolonialism in Cultural Geographies

Abstract

This study discusses how cultural geography and postcolonial theory contribute to the production of geographical knowledge by considering the theoretical and conceptual intersections between the two fields within the context of multidisciplinary interaction. It also aims to broaden the theoretical boundaries of cultural geography, thereby providing geographical thought with a more pluralistic, historical, and critical orientation, and to examine how postcolonial geography interprets culture, spatial production, and ways of perceiving place. With the epistemological, methodological, and ontological transformations that have occurred in human geography since the second half of the 20th century, cultural geography has ceased to be a subfield concerned solely with the physical dimension of space; instead, it has evolved into a critical orientation shaped around concepts such as identity, culture, representation, power, discourse, and belonging. This process has increased awareness of how geographical knowledge is produced within ideological, discursive, and historical contexts. During this shift, the postcolonial approach has attracted significant attention as a theoretical tool questioning the role of colonial experiences and colonial discourses in the construction of space. In this regard, the theory has made important contributions to cultural geography, particularly through its critique of Eurocentric knowledge structures and its efforts to construct alternative geographical epistemologies. Accordingly, this study is structured through a qualitative research approach based on a review of the literature; the relationships among discourse, representation, and space are analyzed and interpreted from a postcolonial perspective. In this context, it can be argued that the theoretical relationship established between cultural geography and the postcolonial approach offers an important critical framework for understanding contemporary global inequalities, identity politics, and spatial injustices.

Keywords: Cultural Geography, Postcolonial Theory, Geographical Knowledge, Colonialism, Space

Atıf İçin / Please Cite As:

Reyhanoğulları, M. (2026). Kültürel coğrafyalarda postkolonyalizmin izdüşümü. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15 (3), 1179-1198. <https://doi.org/10.33206/mjss.1873818>

Geliş Tarihi / Received Date: 28.01.2026

Kabul Tarihi / Accepted Date: 24.06.2026

¹ Dr. Öğr. Üyesi – Tunceli – Munzur Üniversitesi, Edebiyat fakültesi, muslimreyhanogullari@munzur.edu.tr ,

 ORCID: 0000-0001-6885-4510

Giriş

Coğrafya disiplini tarihi boyunca mekân ve yer tartışmalarında fiziksel betimlemelere ve doğa bilimleri temelli yaklaşımlara odaklanan bir alan olarak değerlendirilmiştir. Ancak 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren beşerî coğrafyada yaşanan ontolojik, epistemolojik ve metodolojik dönüşümler bu tek boyutlu algının sorgulanmasına neden olmuş ve disiplinin paradigmalarda önemli değişimlerin önünü açmıştır. 1960'lı ve 1970'li yıllarda ivme kazanan bu dönüşüm sürecinde beşerî coğrafya çok disiplinli bir anlayışı benimseyerek coğrafi bilginin pozitivist temelleri ile tarafsızlık iddiasını eleştirel bir bakış açısıyla yeniden değerlendirmiştir. Bu aşamada coğrafi bilginin söylemsel, ideolojik ve tarihsel bağlamlarla nasıl inşa edildiğine dair eleştiriler, beşerî coğrafya disiplininde önemli kırılmalara yol açmıştır. Beşerî coğrafyada yaşanan “kültürel dönüşüm”, mekânın ve yerin yalnızca fiziksel birer unsur olmadığını; aynı zamanda toplumsal, kültürel ve politik epistemolojiler çerçevesinde şekillenen yapılar olduğunu ortaya koymuştur. Bu noktada “toplumların mekânları nasıl inşa ettiklerini, insanların yeryüzünü nasıl kullandıklarını, toplumsal olguların mekânsal olarak nasıl dağıldığını ve mekânı nasıl bilinç düzeyine taşıdığımızı inceleyen beşerî coğrafyanın” (Warf, 2006) çeşitli alt alanlarda derinleştiğini ifade etmek mümkündür.

Anlam ve değer sorununa yönelik genel bir farkındalık oluşturma çabası, farklı disiplinlerdeki entelektüeller arasında “kültürel dönüşüm”ün tartışılmasına zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda kültürel dönüşümle kastedilen; dünyayı algılama biçimlerinin, iletişim pratiklerinin, değer üretim süreçlerinin ve kimlik duygularının yalnızca ekonomik yapıların birer yan ürünü olarak değerlendirilemeyeceği; aksine bu olguların kendi başlarına anlamlı ve önemli biçimlerde ele alınması gerektiği yönündeki görüştür. Dolayısıyla kültür kavramı bu yeni düşünsel atmosferde entelektüeller açısından dikkat çekici ve cazip bir araştırma nesnesi hâline gelmiştir. Her disiplinde olduğu gibi coğrafyanın da bu gelişmelerin dışında kalmadığı, özellikle 1980'li yıllardan itibaren beşerî coğrafyanın tüm alt alanlarında araştırmacıların çalışma konularının kültürel boyutlarını fark etmeye başladıkları görülmektedir (Shurmer-Smith, 2002). Coğrafya gibi bazı disiplinlerin teorik yorum ile ampirik araştırma gelenekleri arasındaki dengeyi baştan itibaren koruduğunu belirten Marcus'a göre (2000, ss. 13-14) kültürel dönüşüm çoğu zaman disiplinlerarası boşlukta değil; doğrudan disiplinin otoriter sınırları içerisinde yeniden merkezlenmiş bir olgu olarak algılanmıştır. Bununla birlikte birçok sosyal ve beşerî bilim araştırmacısı açısından kültürel dönüşüm, adeta bir “büyük uyanış” niteliği taşımıştır. Bir başka ifadeyle kültürel dönüşümün coğrafya disiplini açısından anlamını Marcus haritalama, toplumları mekânsal olarak tanımlama görevleri ve ekonomist düşünce tarzı gibi unsurlar tarafından biçimlendirilmiş bir alana yorumlayıcı kuramların, yöntemlerin ve fikirlerin güçlü bir biçimde nüfuz etmesi şeklinde ortaya koymaktadır. Bu çerçevede beşerî coğrafyanın, kültürel dönüşümün sunduğu kuramsal ve düşünsel çeşitliliği geniş bir perspektifle değerlendirme fırsatını elde ettiğini belirtmek mümkündür.

Philo'nun (2000, s. 31) vurguladığı gibi beşerî coğrafyacılar zamanla “maddi olmayan” olgulara – yani dünyada doğrudan fiziksel bir karşılığı bulunmayan kavram ve süreçlere – yönelik endişelerini aşmaya başlamışlardır. Bu dönüşüm süreci içerisinde, özellikle 1970'li yıllardan itibaren mekânsal bilim yaklaşımından uzaklaşmaya yönelik iki temel yönelim gelişmiştir: Bunlardan ilki, toplumsal yapıya odaklanan Radikal/Marksist Coğrafya; diğeri ise insan iradesine vurgu yapan Davranışsal ve Hümanist Coğrafya yaklaşımlarıdır. Her iki eğilim de maddi olgulara yönelik indirgemeci tutumdan uzaklaşarak, maddi olmayanın çok katmanlı yapısını anlamaya yönelik önemli açılımlar sunmuştur. Nitekim kültürel dönüşümün içerisinde gelişen birçok düşünsel unsurun Marksist ve Hümanist Coğrafya yaklaşımları arasındaki etkileşim ve diyalogdan kaynaklandığı söylenebilir. Özellikle hümanist düşünce çerçevesinde peyzaj/manzara geleneğinin yeniden değerlendirilmesi, bireyler arası ilişkilerin anlamlandırılmasında yaşanan kuramsal yenilikler ve bu bağlamdaki artan ilgi, maddi olmayan kültürel unsurların farklı boyutlarına yönelik güçlü bir duyarlılığın oluşmasına zemin hazırlamıştır. Beşerî coğrafyanın dönüşüm geçirdiği bu süreçte önemli bir alt disiplin olan “kültürel coğrafya”, yeni teorik yönelimler doğrultusunda coğrafi düşünceyi ve bilgiyi farklı şekillerde ele almaya başlamıştır.

Kültürel coğrafya, coğrafya disiplininin kurumsal ve birikimli yapısında önemli bir yer tutan, çağdaş anlamda ise özellikle Anglo-Amerikan ekolü temelinde çeşitli kuramsal tartışmalara zemin hazırlayan beşerî coğrafya alt dalıdır. Disiplinler arası yaklaşımıyla dikkat çeken kültürel coğrafya bu özelliği sayesinde yeni araştırma alanları ve eleştirel yaklaşımlar geliştirme potansiyeline sahiptir. İnsan topluluklarının etkileşimleri, davranış kalıpları, toplumsal örgütlenmeleri ve bu örgütlenmelerin ürettiği mekânsal ve kültürel yapılar, temsil ve söylemler kültürel coğrafyanın temel inceleme konularının genişlemesinde etkili olmuştur. İşte bu noktada disiplinin gelişim sürecindeki önemli kırılmalar ve yönelimler değişimi hızlandırmıştır. Nitekim “1960'larda pozitivist teorinin, davranış psikolojisinin ve son derece soyut

niceliksel yöntemlerin coğrafyaya ithal edilmesi, kültürel coğrafyacıları mekânsal model oluşturmaya yönelik hâkim vurguya meydan okumaya teşvik etmiştir” (Duncan, Johnston ve Schein, 2004, s. 1). Bu süreç kültürel coğrafyanın pozitivist beşerî coğrafyanın indirgemeci yaklaşımına karşı eleştirel bir pozisyon almasına ve toplumsal süreçleri tarihsel bağlamlarında ele alan bir epistemoloji geliştirmesine olanak tanımıştır. Kültürel tarih ile etkileşim hâlinde gelişen kültürel coğrafya, özellikle “mekân”, “yer”, “temsil”, “ırk”, “kimlik”, “kimliğin inşası”, “kültür”, “yurttaşlık”, “aidiyet”, “melezlik”, “iktidar” ve “etnisite” gibi kavramlar etrafında şekillenen tartışmalarla alanını genişletmiştir. Bu kavramların kültürel yorumlarla harmanlanarak ele alınması ve temsil gruplarının bu bağlamda incelenmesi, kültürel coğrafyaya eleştirel bir derinlik kazandırmıştır. Sonuç olarak kültürel coğrafya yalnızca maddi ve manevi dünyamıza dair algılarımızı derinleştirmekle kalmayıp; aynı zamanda küreselleşme ile artan hareketlilik bağlamında doğa, siyaset ve kültür arasındaki dönüşen ilişkilere dair farkındalık geliştirme imkânı da sunmuştur.

Kültürel coğrafyanın son yıllarda yaşadığı dönüşümde sosyal, ekonomik ve politik faktörlerin önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilmektedir. Bu bağlamda kültürel coğrafya; iktidar, güç, sömürgecilik, ulusötesilik, cinsiyet, direniş ve kültürel temsil gibi konulara yönelik çağdaş teorik yaklaşımlarla yakın temas kurmuştur. Nitekim “mekân, yer ve peyzaj gibi temel coğrafi kavramların köklü bir biçimde sorgulanması ve yeniden düşünülmesi sürecine Marksist, feminist, eleştirel, postkolonyal ve postmodern teorisyenler öncülük etmiştir. Bu çerçevede kültürel coğrafya, 1970’lerden itibaren disiplinlerarası düşünsel esinini Foucault, Barthes, Giddens, de Certeau, Benjamin, Deleuze ve Guattari, Lefebvre, Bakhtin, Said, Butler, Haraway, Bourdieu, Habermas, Latour ve Lacan gibi çeşitli düşünürlerden almıştır” (Duncan vd., 2004, s. 2). Özellikle 1970 ve 1980’li yıllarda beşerî coğrafyada yaşanan Radikal Devrim, kültürel coğrafyanın araştırma konularının materyalist temellerle yeniden tanımlanmasına imkân sağlamış; mekân, kimlik ve kültür gibi kavramlara ilişkin tartışmaların kültürel coğrafyanın merkezî meseleleri hâline gelmesine katkı sunmuştur.

Kültürel coğrafyanın mekân, kimlik ve kültürle kurduğu ilişkide sembollerin ve peyzajın yansımaları dikkatleri çekmektedir. Cosgrove’a göre (1983, s. 1) “dünyanın sembolik olarak sahiplenilmesi, tarihsel ve coğrafi olarak kendine özgü farklı yaşam tarzları ve farklı peyzajlar üretmektedir. Bu anlamda insanın doğayla kurduğu bu bağın boyutunu ve mekânın düzenlenmesindeki rolünü yakalamak ve anlamak”, kültürel coğrafyanın görevi olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla insanların dünyayı yalnızca fiziksel değil; aynı zamanda sembolik araçlar vasıtasıyla da anlamlandırdıkları söylenebilir. Zira toplumlar doğaya yalnızca biyolojik ya da ekonomik ihtiyaçlar temelinde müdahale etmemekte; aynı zamanda kimlik, değer ve inanç yükleyerek doğayı şekillendirmektedir. Örneğin, Düzgün Baba Dağı (Tunceli) yalnızca doğal bir oluşum değil; aynı zamanda kutsallık atfedilen bir mekân ya da kültürel kimliği temsil eden bir sembol olarak anlam kazanmaktadır. Bu bağlamda sembolik sahiplenmenin tarihsel ve coğrafi bağlamlara göre değişkenlik gösterdiği, toplumların farklı dönemlerde ve çeşitli mekânsal bağlamlarda doğayla kurdukları ilişkiler aracılığıyla şekillendiği açıkça görülmektedir. Bu çeşitlilik, farklı yaşam tarzlarının ve özgün peyzaj türlerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Kültürel coğrafyadaki düzenleme ise yalnızca somut faaliyetler –örneğin şehir planlaması ya da tarımsal alan kullanımı– ile sınırlı değildir; aynı zamanda algı, temsil ve sembolik kodlamalar üzerinden gerçekleşmektedir. Bu nedenle kültürel coğrafya, mekânın tarihsel, kültürel ve ideolojik boyutlarının ne anlama geldiğini sorgulamak gibi temel bir misyon üstlenmektedir. Dolayısıyla kültürel unsurların görünür kılınması ve hem kolektif hem de bireysel düzeydeki tüm maddi ve manevi parametrelerin daha fazla dikkate alınması gerektiği anlaşılmaktadır. Tüm bu gelişmelerin kültürel coğrafyanın geç de olsa eleştirel yaklaşım ve sosyal teori ile kurduğu etkileşim sayesinde gerçekleştiği rahatlıkla söylenebilir.

Beşerî coğrafya ve özelde kültürel coğrafya, tarihsel perspektifin ihmal edilmesinin olumsuz sonuçlarını günümüzde daha belirgin bir şekilde deneyimlemektedir. Son yirmi yıl içerisinde bu eksikliğe yönelik bir tepki olarak, eleştirel ve tarihsel bir alt alan olarak “postkolonyal coğrafya” ortaya çıkmıştır. Bu alan, yalnızca emperyalizmin ve özellikle sömürgeciliğin disipliner ve maddi coğrafyalar açısından taşıdığı önemi sorgulamakla kalmamış; aynı zamanda postkolonyalizmin² siyasal boyutuna ilişkin daha geniş ve çok katmanlı analizler de gerçekleştirmiştir (Jones ve Phillips, 2005, s. 156). Bu gelişmeler, beşerî coğrafya

² Cullen vd.’ne (2013:510) göre, postkolonyalizmin ne olduğu ve nasıl ele alınması gerektiği konusunda net bir yol çizmek her zaman kolay değildir; ancak terimin “post-” ön eki etrafında şekillenen iki temel kullanımından söz edilebilir. İlki, postkolonyalizmi, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa sömürgeciliğinden bağımsızlığını kazanan Afrika ve Asya ülkeleri bağlamında, sömürgecilik sonrası tarihsel bir durumu ifade eden anlamıdır. İkinci kullanım ise, postkolonyalizmi zamansal bir “sonra”dan ziyade, sömürgecilik karşıtı mücadeleye odaklanan kuramsal ve politik bir yönelim olarak görür; bu bağlamda, postkolonyalizm, eşitsizlikleri ve sömürgecilik miraslarını yeniden değerlendiren bir siyasal pratik olarak ortaya çıkar.

özelde ise kültürel coğrafya literatüründe tarihsel boyutun uzun süre göz ardı edildiğini ve bu durumun kuramsal derinlik açısından bir zafiyet oluşturduğunu göstermektedir. Oysa sosyal bilimlerde tarihsel bağlamın dikkate alınmaması, olay ve olguların yalnızca yüzeysel düzeyde anlaşılmasına neden olmakta; yapısal süreçlerin analiz edilmesini güçleştirmektedir. Bu bağlamda coğrafya disiplini, sömürgecilikle iç içe geçmiş tarihsel geçmişini ve kendi kurumsal-bilimsel gelişimini yeterince sorgulamadığı için teorik olarak sınırlı kalmıştır. Coğrafya disiplininin sömürgeci iktidarla uzun ve sorunlu bir ilişki içinde olduğunu ileri süren Barker ve Pickerill (2019, s. 1) 1970'lerden bu yana ortaya çıkan eleştirel dönüşle birlikte çoğu çağdaş coğrafyacının yalnızca sömürgeciliğin tarihini değil; aynı zamanda onun günümüzde devam eden çok yönlü etkilerini görünür kılmayı amaçladığını vurgulamaktadırlar. İşte bu noktada kültürel coğrafya, postkolonyal coğrafyayı anlamaya çalışmıştır. Postkolonyal coğrafya, yalnızca disiplinin kendi tarihine yönelik bir öz eleştiri olmanın ötesinde; aynı zamanda günümüzdeki mekânsal eşitsizliklerin tarihsel kökenlerini anlamaya dönük analitik bir çerçeve sunması açısından da çok önemlidir.

Son otuz yılda postkolonyal çalışmalar ile Anglo-Amerikan coğrafyası arasındaki etkileşim, her iki alanın da sahip olduğu mekânsal ve zamansal sınırları aşma çabası içerisinde şekillenmiştir. Postkolonyal çalışmalar kültür, ırk ve ulus kavramlarının nasıl üretildiğini ortaya koyarken; kültürel coğrafya disiplini ise postkolonyalizmi yalnızca geleneksel imparatorluk çağıyla sınırlı görmeyip onu farklı dönemler, mekânlar ve ölçekler bağlamında yeniden ele almıştır. Bu çift yönlü kuramsal hareketlilik içerisinde postkolonyal coğrafyalar, kültürel coğrafya disiplini uzun süredir varlığını sürdüren Avrupamerkezci yaklaşımlara karşı eleştirel bir mücadele alanı oluşturmuştur (Ashutosh, 2019, ss. 1-2). Bu bağlamda, postkolonyal çalışmalar ile Anglo-Amerikan coğrafyası arasında gelişen bu etkileşimin yalnızca bilgi üretimiyle sınırlı kalmadığı; aynı zamanda her iki disiplinin epistemolojik ve metodolojik sınırlarının sorgulanmasına olanak tanıdığı söylenebilir. Kültürel coğrafya disiplini bu etkileşim doğrultusunda postkolonyalizmi tarihsel kolonyal bağlamlarla sınırlı tutmaktan uzaklaşarak; çağdaş güç ilişkileri, küresel eşitsizlikler ve mekânsal adaletsizlikler çerçevesinde yeniden düşünmeye yönelmiştir. Bu yaklaşım sayesinde kültürel coğrafya alanındaki hâkim Avrupamerkezci bilgi yapıları sorgulanmış ve bu yapıya alternatif teşkil edebilecek coğrafi epistemolojilerin geliştirilmesi mümkün hâle gelmiştir. Bahsi geçen bu çift yönlü kuramsal ve metodolojik hareketlilik hem postkolonyal teorinin mekânsal açılımını genişletmiş hem de kültürel coğrafyada eleştirel düşüncenin güçlenmesine katkı sunmuştur. Sonuç olarak, "postkolonyal coğrafyalar" yalnızca yeni bir alt disiplin alanı yaratmakla kalmamış; aynı zamanda kültürel coğrafyanın kendi içindeki bilgi üretim süreçlerine yönelik köklü ve dönüştürücü bir eleştiri getirmiştir.

Cullen, Ryan ve Winders'e göre (2013, s. 509) kültürel coğrafya ile postkolonyalizm; kimlik, farklılık ve eşitsizlik coğrafyalarının mekân içinde ve mekân aracılığıyla nasıl üretildiğini anlamaya yönelik olarak karmaşık döngüler, ağlar ve akışlara odaklanan ortak bir kaygıyı paylaşmaktadır. Bu ortak kaygı doğrultusunda kültürel coğrafyacılar, postkolonyalizmi yalnızca belirli mekânlara ve süreçlere yönelik somut bir araştırma sahası olarak değil, aynı zamanda küresel ve yerel dinamiklerle etkileşim içinde şekillenen kuramsal bir çerçeve olarak da ele almışlardır. Bu bağlamda postkolonyalizm; hayali coğrafyaların çözümlemesinden, sömürgeciliğin kültürel ve mekânsal stratejilerinin incelenmesine, anti-sömürgeci direnişin kültürel mekânlarının analizine kadar geniş bir çalışma alanı sunmaktadır. Bu noktada postkolonyal kuram, kültürel coğrafyacılar açısından önemli bir teorik kaynak niteliği taşımaktadır. Çünkü bireysel ve toplumsal kimliklerin hem sosyal ilişkilerle hem de içinde bulunulan mekânlarla doğrudan ilişkilendirildiği ve yeniden üretildiği gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Kültürel coğrafya ile postkolonyalizmin kesişim noktalarında özellikle mekânın politiki, sömürgecilik sonrası direniş hareketleri ve temsil pratikleri gibi temalar; kültürel coğrafyayı iktidar, tarih ve kültürün iç içe geçtiği çok katmanlı bir mücadele alanına çekmektedir.

Kültürel coğrafyanın 1980 ve 1990'lı yıllarda sosyal teori ve eleştirel yaklaşımlarla kurduğu bağ sayesinde coğrafi bilginin belirli ideolojik bağlamlar içerisinde şekillendiği anlaşılmıştır. Özellikle postkolonyal kuramlar; coğrafi bilginin kolonyal söylemler aracılığıyla nasıl üretildiğini ve söz konusu bu bilgilerin hangi şekillerde mekânsal temsiller aracılığıyla yeniden üretildiğini ortaya koyması açısından önemlidir. Postkolonyal yaklaşımın kültürel coğrafyada baskın olan Batı merkezli anlayışları sorgulayarak, çoğulcu ve eleştirel bir bakış açısı sunması noktasında çalışmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Postkolonyal yaklaşımın sunduğu eleştirel perspektif, kültürel coğrafya alanının epistemolojik sınırlarını genişletecek ve kuramsal bir katkı sunacaktır. Postkolonyal kuramsal tartışmalar, kültürel coğrafya temelinde yorumlanmış ve birtakım çözümlemeler yapılmıştır. Dolayısıyla bu çalışma kültürel coğrafya ile postkolonyalizm arasındaki yakın ilişkiyi ortaya koymayı; kültürel coğrafya disiplini içerisinde postkolonyal kuramın teorik ve eleştirel yansımalarını incelemeyi; postkolonyal coğrafyada kültürü, mekânsal üretimleri ve yer algısını

tartışmayı; postkolonyal kuram ile kültürel coğrafyanın keşişiminde sömürgecilik temelinde coğrafi bilginin ve coğrafi söylemlerin ne lde kuramsal ortaklık kurduğunu sorgulamayı amaçlamaktadır. Bu anlamda çalışma aşağdaki üç temel soruyu cevaplamayı hedeflemektedir:

- 1- Postkolonyalizmin, kültürel coğrafyanın kuramsal ve kavramsal çerçevesine yansımaları nelerdir?
- 2- Postkolonyal coğrafyada kültür, mekânsal üretimler ve yer nasıl algılanmaktadır?
- 3- Postkolonyalizm ile kültürel coğrafya keşişiminde coğrafi bilgi, temsil ve söylem nasıl değerlendirilmektedir?

Yöntem

Araştırma, nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda tasarlanmış ve literatür taraması tekniğiyle yapılandırılmıştır. Nitel araştırmalar bilindiği üzere yorumlayıcı veya eleştirel sosyal bilime yakın bir pozisyonda konumlanmaktadır. Neuman'ın (2017, ss. 221-224) ifade ettiği gibi toplumsal yaşamın doğal akışında ortaya çıkan olayların ayrıntılı incelemelerini yürütmeye karar veren nitel yöntemler, belirli toplumsal-tarihsel bağlamlara duyarlı olan özgün yorumlar sunmaya çalışırlar. Bu anlamda Neuman, nitel yöntemlerin ham verilerin zenginliği, dokusu ve yarattığı hisle daha çok ilgilendiğini ve onların tümevarımcı yaklaşımı sayesinde toplanan verilerden yola çıkarak anlayışlar ve genellemeler geliştirdiğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla nitel yönteme ve araştırmanın temel amaçlarına hizmet edecek akademik çalışmalar, sistematik ve eleştirel bir biçimde analiz edilerek kuramsal ve kavramsal ereveseler oluşturulmuş ve bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırma deseni olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi Bowen'ın (2009, s. 27) belirttiği gibi basılı ve elektronik materyaller dahil olmak üzere dokümanların gözden geçirilmesi ya da değerlendirilmesine yönelik sistematik bir süreçtir. Nitel araştırmadaki diğer analitik teknikler gibi doküman incelemesi de anlam ortaya çıkarmak, kavrayış sağlamak ve ampirik bilgi geliştirmek amaçıyla verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirir. Dolayısıyla dokümanlar toplumsal olarak örgütlenmiş biçimlerde üretilen, paylaşılan ve kullanılan sosyal olgular olarak tanımlanmaktadır (Atkinson ve Coffey, 1997, s. 47). Bu noktada araştırmanın veri kaynakları ve araçları ulusal ve uluslararası akademik veri tabalarında yer alan ikincil kaynaklardan (akademik yayımlar, kitaplar) sağlanmışır. Bu anlamda literatür taraması sırasında araştırma konusuyla ilgili anahtar kavramlar kullanılarak ilgili kaynaklara ulaşılmış, kaynakların güncelliğine ve akademik niteliğine özenle yaklaşılarak derinlikli analizler yapılmıştır. Elde edilen dokümanlar nitel içerik analizi tekniğiyle incelenmiştir. Nitel içerik analizi; her türlü sözel ve yazılı verinin araştırma problemini aydınlatacak şekilde sınıflandırılması, özetlenmesi, veriler içerisindeki belirli değişkenlerin veya kavramlarının llerek anlamlandırılması amaçıyla kategorilere ayrılması olarak tanımlanmaktadır (Arik, 1992, s. 119). Ierik analizi sonrasında elde edilen bulgular betimleyici ve yorumlayıcı bir yaklaşımla araştırma problemlerine uygun bir biçimde sistematik olarak sunulmuştur. Araştırmanın güvenirliğini artırmak için farklı yazar ve kaynaklara ulaşılmaya zen gösterilmiştir. Analiz sürecinde kavram karmaşasını önlemek amaçıyla her bir kavram ve tema ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Bulgular

Postkolonyalizm ve Kültürel Coğrafya

Çok anlamlı ve siyasi çağrışımları olan postkolonyalizm; emperyalizm, modernlik, ırkçılık, etnisite, kültürel coğrafya ve postmodernizm teorileriyle keşişen ve bu teorilerin içinde yer alan bir kavramdır (Darian-Smith, 1996, s. 291). Bu tanımlamadan yola çıkarak postkolonyalizmin disiplinlerarası bir düşünce alanı olduğunu; sadece sömürgecilik sonrası dönemleri incelemekle ve tartışmakla kalmayıp günümüzde cereyan eden politik, kültürel ve epistemolojik yapıları da eleştirel bir biçimde sorgulayarak ortaya koyan bir disiplin olduğunu görebilmekteyiz. Dolayısıyla geçmişle bugünü anlamak noktasında karmaşık olmasına rağmen başvurulan bir araç olduğu da aşıkardır. Bu yönüyle diğer teorilerle karşılıklı etkileşim içinde şekillenmekte hem onları etkilemekte hem de onlardan etkilenmektedir. Sosyal bilimlerin pek çok alanında olduğu gibi coğrafya disiplini içerisinde de önemli bir eleştirel araç seti sunmakta; özellikle sömürge geçmişinin günümüzdeki mekânsal örgütlenmeler üzerindeki etkisini anlamlandırma noktasında kültürel coğrafyaya derinlikli bir perspektif kazandırmaktadır. Postkolonyalizm denildiğinde akla ilk olarak Edward Said, Homi Bhabha ve Gayatri Spivak gibi nc dşnrlar gelmektedir. Bu kuramsal ereve mekân, kimlik, temsil, g, öteki ve söylem kavramları üzerinden sömürge düşüncesinin etkilerini açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu noktada kuram, kültürel coğrafyada mekânın nasıl tanımlandığı, kimler tarafından temsil edildiği ve coğrafi gerçekliğin inşasında hangi bilgi biçimlerinin rol oynadığı sorularını merkezine

almaktadır. Böylece coğrafi bilginin üretimi, ötekileştirme ve mekânın ideolojik olarak inşası gibi süreçleri eleştirel bir bakışla değerlendirmektedir.

Edward Said “Oryantalizm: Sömürgeciliğin Keşif Yolu” adlı eserinde Oryantalizmi kökleri kolonyalizme dayanan bir iktidar söylemi olarak tanımlamaktadır. O’na göre Oryantalizm Batının üstünlüğünü sürdürme taktiği ve Doğu üzerinde otorite kurma çabasıdır. Bu anlamda Oryantalist düşüncenin söylem/hitabetle inşa edildiğini de vurgulamaktadır. Dolayısıyla söylem ve hitabet olmadan Avrupa kültürünün Doğu’yu yönetmek için kullandığı ileri ölçülerde sistemleştirilmiş disiplini fark etmek imkansızdır. Çünkü Avrupa ve Amerika’nın Doğu’daki siyasal, kültürel, ekonomik ve söylemsel çıkarları ve kazanımları bu bağlam üzerinden desteklenmektedir (Said, 1998, ss. 14-26). Söz konusu bu halka Doğu denen değişken ve kompleks varlığı yaratmakta ve Oryantalist düşünceyi ortaya koymaktadır. Bhabra’nın (2015, s. 20) da ifade ettiği gibi Edward Said’in eleştirisi; Oryantalizm’in heterojen, dinamik ve karmaşık insan gerçekliğine eleştirel olmayan bir biçimde, özcü bir bakış açısıyla yaklaşması ve bu süreçte ‘Doğu’ ve ‘Batı’yı ontolojik ve epistemolojik olarak birbirlerinden farklı ve ayrı olarak inşa etmesidir.

Postkolonyalizmin birçok coğrafyacı için yerleşik ve üretken bir çalışma alanı olduğunu belirten de Leeuw ve Hunt (2018, s. 4) “madun” (subaltern) ve çoğu zaman ırksallaştırılmış toplulukların sömürgeci düşünceyi ve iktidar yapılarını çözümleyip sorgulayabilecekleri bir entelektüel alan olarak ortaya çıkan postkolonyal teorinin özellikle günümüzde devam eden yerleşimci sömürgecilik bağamlarına odaklanmayan araştırmacılar için sömürgeci iktidarı eleştiri imkânı sunduğunu vurgulamaktadırlar. Söz konusu bu eleştirinin bazı durumlarda sömürgeci söylemlerin, iktidar ilişkilerinin ve metinlerin yakın okumaları ya da karşı okumaları aracılığıyla yürütüldüğünü ve bu süreçte dekolonizasyon kavramından da yararlandığını ileri sürmektedirler. Bu anlamda postkolonyalizmin, sömürgeci ve yeni-sömürgeci iktidarın işleyişini sorgulayan, bu iktidarın baskı ve sömürüne karşı çıkan ve özgürlük hareketleri ile diğer anti-sömürgeci mücadeleler bağlamında ortaya çıkan politik bir söylem olduğunu söylemek mümkündür (Blunt, 2005, s. 176). Buradan postkolonyalizmin iktidara karşı bir direniş ve mücadele çağrısında bulunan bir toplumsal hareket olduğu anlaşılmaktadır. Postkolonyal kuram; sömürgecilik tarihini doğrudan deneyimleyenlerin perspektifinden yeniden değerlendirmeyi ve bu tarihin günümüzdeki toplumsal ve kültürel etkilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda sadece geçmişi değil; aynı zamanda günümüzde süregelen iktidar yapılarını da analiz etmektedir. Sömürge dönemini ayrıcalıklı bir konuma yerleştirmeyi; bunun yerine günümüz iktidar ilişkilerini nasıl biçimlendirdiği ölçüsünde ele almaktadır. Çünkü birçok toplum hâlen sömürgeciliğin yol açtığı yapısal kırılmalarla yaşamaktadır ve anti-sömürgeci hareketler, postkolonyal politikanın temel ilham kaynaklarından biri olarak sayılmaktadır. Bu bağlamda postkolonyal kuram, 19. yüzyılda emperyal yayılmanın 20. yüzyılda ise bu güce karşı verilen mücadelelerin oluşturduğu diyalektik sürecin bir ürünüdür (Young, 2016, s. 4).

Postkolonyal kuram, modern dünya düzeninde siyasal ve toplumsal otorite mücadelesine dâhil olan kültürel temsilin eşitsiz ve dengesiz güç ilişkilerini görünür kılmayı amaçlar. Bu eleştirel bakış açısı, Üçüncü Dünya ülkelerinin sömürgecilik deneyimlerinden ve Doğu-Batı ile Kuzey-Güney eksenindeki jeopolitik ayrımlara dayanan ‘azınlık’ söylemlerinden doğar. Postkolonyal yaklaşımlar, modernliğin ideolojik söylemlerine müdahale ederek ulusların, ırkların, toplulukların ve halkların farklı tarihsel deneyimlerini ve dengesiz kalkınma süreçlerini hegemonik bir ‘normallik’ çerçevesinde sunma girişimlerini sorgular. Bu çerçevede kültürel farklılık, toplumsal otorite ve siyasal ayrımcılık gibi konular etrafında geliştirilen eleştirel yaklaşımlar, modernliğin ‘akılcılaştırmaları’ içinde bastırılmış veya görünmez kılınmış çatışmalı ve çelişkili momentleri açığa çıkarmayı hedefler (Bhabha, 1994, ss. 245-246). Postkolonyal kuram, özellikle modernliğin evrensellik iddiasına ve bu iddianın arkasındaki iktidar ilişkilerine yönelik güçlü bir eleştiri geliştirmektedir. Batı merkezli ilerlemecilik, akılcılık ve evrensellik söylemleri, genellikle Batılı deneyimi norm olarak kabul ederken; sömürgeleştirilmiş toplumların farklı tarihsel gelişim çizgilerini geri kalmışlıkla tanımlar. Bu nedenle postkolonyal kuram kültürel farklılık, siyasal hiyerarşi ve toplumsal dışlama gibi olgular üzerinden modernliğin hegemonyasına karşı alternatif bilgi üretim biçimlerinin imkânlarını araştırır ve bu yönüyle sadece tarihsel bir analiz değil; aynı zamanda çağdaş küresel eşitsizlikleri anlamaya yönelik teorik bir müdahale niteliği taşır. Bu çerçevede postkolonyal yaklaşım emperyalizmin sona erdiğini değil, aksine biçim değiştirerek devam ettiğini ileri sürer. Nitekim Darian-Smith’in (1996, s. 292) vurguladığı gibi günümüzde sömürgecilik biçim değiştirerek devam etmektedir. Doğrudan askeri işgaller ya da klasik yönetim biçimleri yerine; dolaylı egemenlik stratejileri ve yeni türden eşitsizlikler yoluyla sürdürülmektedir. Emperyalizm artık çok uluslu şirketler aracılığıyla ekonomik kaynakların sömürülmesi, Batı merkezli normların küresel ölçekte evrensel değerler gibi benimsetilmesi, borçlandırma politikaları ve ekonomik

bağımlılıklar yoluyla sürmektedir. Postkolonyal kuram bu yapıları çözümleyerek güç ilişkilerinin nasıl işlediğini anlamaya katkı sunmaktadır.

Postkolonyalizm araştırmalarında “Melezlik” ve “Üçüncü Mekân” kavramları da önemle tartışılmaktadır. Bhabha (1994, ss. 5-56) sabit kimliklendirmeler arasındaki eşiksel geçişin, farklılığı önceden varsayılan ya da dayatılan bir hiyerarşiye başvurmaksızın barındırabilen kültürel bir melezlik olanağını ortaya çıkardığını vurgulamaktadır. Bu bağlamda özel ile kamusal, geçmiş ile şimdi ve psişik olan ile toplumsal olan arasındaki ayrımların mutlak olmadığı, aksine bu alanlar arasında eşiksel bir ilişkisellik bulunduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca bu yaklaşım, toplumsal deneyimin çoğu zaman karşıtlıklar üzerinden kurulan ikili ayrımlarını sorgulamaktadır. Böylece siyasal öznenin olduğu alan ne mevcut ikili kategorilere (egemen/alt, merkez-çevre) indirgenebilir ne de bu kategorilerden tamamen bağımsız olan yeni bir siyasal öznelleşme alanı olarak tanımlanabilir. Bhabha’nın “üçüncü mekân” olarak adlandırdığı bu alan, siyasal özneliliğin yeniden düşünülmesini mümkün kılmakta; siyasal eylem ve düşünceyi sabit karşıtlıklar ya da tekil antagonizma mantığı içinde değil, farklılaşmış ve çoğul bir müdahale zemini olarak ele almaktadır. Bu çerçevede melezlik hem kimliklerin hem de siyasal süreçlerin sabitlenmesini engellemektedir. Dolayısıyla tarihsel ve kuramsal düşünmeyi, tanımlanmış bir yapıdan ziyade oluş halinde bir süreç olarak kavramayı mümkün kılmaktadır. Bu anlamda Bhabha’ya göre üçüncü mekân, kültürel anlam ve simgelerin hiçbir ilksel ya da sabit olmadığını garanti altına alan bir söylemsel eklemleme koşulunu üretmekte, bu nedenle aynı göstergeler bile yeniden sahiplenilebilir, çevrilebilir, tarihselleştirilebilir ve okunabilmektedir. Bu noktada Bhabha üçüncü mekânın üretken kapasitelerinin postkolonyal bir kökene sahip olmasını anlamlı bulmaktadır. Çünkü kültürün anlam yükünü taşıyan “arası” yani aradalık mekânı olduğunu hatırlamamız gerektiğini vurgulamaktadır. Bu alan halkın ulusal ve ulus-ötesi tarihlerinin düşünülmesini mümkün kılmaktadır. Bu üçüncü mekânı keşfederek kutupsallık siyasetini aşabilir ve kendimizin ötekileri olarak ortaya çıkabiliriz.

Gregory (2004, s. 7) sömürgeci geçmişin yerinden edilmiş, çarpıtılmış ve çoğunlukla inkâr edilmiş olmasına rağmen, bu geçmişin içerisinde barındırdığı potansiyellerin günümüzün sömürgeci söylem ve pratiklerinde yeniden teyit edildiğini ve etkinleştirildiğini vurgulamaktadır. Ayrıca postkolonyalizmin kültür ve güç ilişkilerine odaklanarak bu süreçleri açığa çıkardığını ileri sürmektedir. Edward Said’in (2016, s. 40) vurguladığı gibi çağımızda her ne kadar sömürgecilik büyük ölçüde sona ermiş görünse de emperyalizm, kültürel alanda ve belirli siyasal, ideolojik, ekonomik ve toplumsal pratiklerde varlığını sürdürmektedir. Bu anlamda emperyalizm sadece bir alanı ele geçirme değil; halkların ve ülkelerin tahakküm altına alınmasıdır. Aynı zamanda bu tahakküme bağlı bilgi biçimlerinin üretilmesini gerektiren ideolojik oluşumlar tarafından desteklenen yapıdır. Kültür bu bağlamda Gregory’nin (2004, s. 8) ifade ettiği gibi yalnızca dünyanın bir yansıması değil; aynı zamanda dünyanın yapısına dâhil olan temsiller, pratikler ve performanslar yoluyla anlamların üretildiği, dolaşıma sokulduğu ve meşrulaştırıldığı bir alandır. Dolayısıyla kültür, gerçekliği olduğu gibi sunan tarafsız bir araç değil; aksine anlamları inşa eden, dolaşıma sokan ve onları "doğal" ya da "doğru" olarak meşrulaştıran bir iktidar mekanizmadır.

Young’a göre (2024, ss. 15, 20) postkolonyalizm; alternatif dünya tahayyülleri için gerekli olan dilsel ve siyasal biçimleri ortaya koyan bir kuramsal çerçevedir. Aynı zamanda eşitsizlikleri meşrulaştıran sistemleri eleştirmekte ve yeryüzünde yaşayan tüm insanların aynı maddi ve kültürel refaha, adil bir şekilde erişme hakkına sahip olduğunu savunmaktadır. Bir başka ifadeyle Batı dışındaki bilgi biçimlerine ve yerel ihtiyaçlara duyarlılık geliştiren bir düşünsel tutum değişikliğini ifade etmektedir. Sidaway (2000, s. 592) postkolonyalizmin haritalandırılmasının çelişkili olduğunu belirtmektedir. Çünkü Batı’nın nesneleştirme, sınıflandırma ve haritalama gibi emperyal uygulamalarla ilişkilendirilen bilgi ve pratiklerin; tersine çevirme, ifşa etme, aşma ya da yapı bozuma uğratmaya yönelik çabalarla şekillendiğini ileri sürmektedir. Bu durum postkolonyalizmin değişken, dinamik ve çelişkili yapısının hem coğrafi temsillerin hem de epistemolojik konumlanmaların sorunlu doğasına işaret ettiğini göstermektedir. Zira haritalama pratikleri yalnızca fiziki alanı değil; aynı zamanda iktidar ilişkilerini de temsil etmektedir. Bu eleştiriler, kültürel ve eleştirel coğrafya ile olan güncel ilişkileri sayesinde postkolonyal kurama yeni tartışma alanları açmaktadır. Bu bağlamda postkolonyal teorinin coğrafya disipliniyle olan kesişiminde özellikle sınırların yeniden düşünülmesi açısından önemli katkılar sunduğu söylenebilir. Günümüzde coğrafi bilgi sistemlerinin, mekânsal temsillerin ve bu temsiller üzerinden kurulan güç ilişkilerinin eleştirel bir bakışla değerlendirilmesi bağlamında postkolonyal kuram, yeni açılımlar ve tartışma alanları yaratmaktadır.

Thomas’a göre (1994, s. 7) postkolonyalizm, tamamen yeni bir dil ve söylem inşa etmekten ziyade, sömürgeci ve sömürge karşıtı düşünceleri eleştirel biçimde yeniden değerlendirmektedir. Bu yaklaşım, kesin kopuştan ziyade çok karmaşık bir süreklilik ilişkisini ima etmektedir. Sömürge geçmişinin izleri

kolayca silinemez ve reddedilemez, bu nedenle postkolonyal kuram onları eleştirerek dönüştürmeye çalışmaktadır. Bu durum postkolonyal kuramın sömürgecilğe karşı çıkan bir söylem olmaktan öteye geçerek, sömürge mirasının içerdiği yapısal ve ideolojik izleri çözümlemeyi, mevcut epistemolojilere alternatif anlamlar üretmeyi amaçladığını göstermektedir. Gregory'e göre (2004, s. 8) postkolonyalizm, metropol ve sömürge kültürlerinin farklılaşmış oluşumlarına duyduğu ilgi doğrultusunda iki temel soruyu gündeme getirir: Birincisi, anlamları kim yaratmakta, ötekileri hangi gerekçeyle kim temsil etmektedir? İkincisi ise bu anlamların gücü nedir ve ne işe yaramaktadır? Bu sorgulama postkolonyalizmin entelektüel olmanın ötesinde politik bir proje olduğunu ortaya koymaktadır. Sömürgeciliğin mirasına karşı hatırlama ve itiraz pratiği olarak tanımlanan postkolonyalizm; anti-sömürgecilik, etnisite, toplumsal cinsiyet, milliyetçilik ve sınıf gibi temaları merkezine almaktadır. Bu yönüyle eleştirinin ötesinde dönüştürücü bir çaba olarak değerlendirilmelidir (Young, 2016, s. 11). Dolayısıyla kuram egemen söylem ve yapıları sorgulamanın ötesine geçmekte ve akademik bir çerçeveye sunmaktadır.

Sharp'a göre (2023, s. 128) dünyanın herhangi bir temsili nesnel bir bilgi ya da güçten bağımsız, masum bir anlatı olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Bu gerçek postkolonyal eleştirinin sadece akademik söylemde değil; aynı zamanda uluslararası bilgi üretim süreçleriyle de hesaplaştığını göstermektedir. Zira günümüz dünyasının karmaşık kozmopolit yapıları, bilginin dolaşım yollarının artık basit ve doğrusal sömürge etkisinin ötesine geçerek çok yönlü ve çeşitlenen biçimlerde işlediğini göstermektedir (Robinson, 2003, s. 281). Bu dönüşüm kültürün nesneleşmesine yönelik Marksist eleştiriler, tüketim coğrafyasına artan ilgi ve temsile dayanmayan teorik yaklaşımların yükselişiyle şekillenmiştir (Jazeel, 2014, s. 89).

Clayton (2004, ss. 450-451) postkolonyal düşüncenin "kültür" kavramına özel bir anlam yüklediğini belirtmektedir. O'na göre kültür; Batı'nın iktidar yapılarının, emperyalist genişlemenin ve sömürgeci müdahalelerin yalnızca politik-ekonomik düzeyde değil, aynı zamanda söylem, dil, bilgi, metin, imge ve temsiller aracılığıyla da işlediği bir alan olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Clayton, postkolonyal kuramın tekil ve homojen bir kültür anlayışına dayanmadığını; tarih, mekân, topluluk ve coğrafyaların etkileşimiyle şekillenen çok katmanlı ve çatışmalı küresel bir tarihsel bağlam yarattığını vurgulamaktadır. Dolayısıyla kültür yalnızca aidiyetin değil; aynı zamanda kimlik ve farkın içsel ve ilişkisel boyutlarının üretildiği, anlamların eşitsiz ve hiyerarşik biçimlerde dolaşıma girdiği bir mücadele alanı olarak da anlaşılmalıdır. Clayton'ın yaklaşımı doğrultusunda kültür, evrensel ve durağan değil; tarihsel olarak iktidar ilişkileri içinde inşa edilen dinamik bir yapıdır. Sömürge deneyimlerinin farklı coğrafyalarda değişkenlik göstermesi, kültürel karşılaşmaların çatışmalı doğasını öne çıkarmaktadır. Bu nedenle kültür; temsil, aidiyet, anlam üretimi ve iktidar ilişkilerinin iç içe geçtiği tartışmalı bir zemindir. Dolayısıyla postkolonyal kuram bu çerçevede bilgi, temsil ve anlam üzerindeki iktidar yapılarına eleştirel yaklaşmaktadır.

Postkolonyalizmin beşerî ve kültürel coğrafya üzerindeki etkileri yalnızca sömürgecilik sonrası toplumların kültürel dönüşümleriyle sınırlı kalmamış, aynı zamanda hayali coğrafyaların üretiminde, sömürgeci kimliklerin inşasında, Avrupa merkezli kültürel stratejilerde ve bu stratejilere karşı geliştirilen direniş biçimlerinde kendini göstermiştir. Bununla birlikte postkolonyalizmin en belirgin etkisi, disiplinin tarih yazımına yönelik müdahalesinde gözlemlenmektedir (Nash, 2002, s. 221). Bu müdahale Batı merkezli bilgi üretiminin toplumsal cinsiyet, etnisite ve cinsellik gibi kategorilerle nasıl iç içe geçtiğini ortaya koymaktadır. Bu durum emperyal kimliklerin sadece siyasi ve ekonomik araçlarla değil, aynı zamanda kültürel stratejiler aracılığıyla da kurgulandığını ve yeniden üretildiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla emperyalizmin kültürel yayılma pratiklerinin dışsal bir tahakküm biçimi kadar içselleştirilmiş kimlik politikaları üzerinden de işlediği anlaşılmaktadır. Bu tahakküme karşı geliştirilen direniş biçimleri ise hem siyasal düzlemde hem de kültürel alanlarda da şekillenmektedir. Bu nedenle postkolonyal kuram, modernitenin sunduğu ulusçuluk ve sömürgecilik gibi statik kimlik anlayışlarını sorgulayarak alternatif kimlik coğrafyalarının oluşumunu araştırmaktadır. Ayrıca kültürel coğrafyanın sömürgeci geçmişiyle yüzleşmesini ve epistemolojik temellerini yeniden sorgulamasını sağlamaktadır.

1970'lerde ortaya çıkan 1980'lerde ivme kazanan kültürel çalışmalar; kültür, toplum, güç ve ideoloji temalarını merkeze alarak Britanyalı coğrafyacılar (özellikle Peter Jackson ve Denis Cosgrove) aracılığıyla kültürel süreçlerin coğrafi analizine yönelik yeni ve heyecan verici bir bakış açısı geliştirmiştir. Bu yaklaşım ırk ideolojileri, dil ve söylemin kültürel mekân üretimindeki rolü, alt kültürlerin oluşumu, cinsiyet, cinsellik ve kimlik meselelerine odaklanmaktadır. Aynı zamanda peyzajları da yalnızca maddi nesneler değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel anlam taşıyan yapılar olarak değerlendirmektedir (Mitchell, 2000, s. 57). Bu anlamda kültürel coğrafya, eleştirel teori ve siyasal coğrafya ile kurduğu bağ sonucunda büyük ilerlemelere imza atmıştır. Jackson'ın (1989, s. 1) ifade ettiği gibi başlangıçta tarihsel ve kırsal peyzajların

yorumlanmasına ve kültürel unsurların haritalanmasına odaklanan kültürel coğrafya, çağdaş kültürel teorilerden ve sosyal bilimlerin diğeri disiplinlerinden beslenmeye başlamıştır. Bu çerçevede kültürel coğrafya yerleri, kültür ve bağlamın kesişiminde şekillenen kültürel yaşamın bıraktığı maddi (örneğin binalar, tabelalar) ve maddi olmayan (örneğin etkinlikler, duygular) izlerin birikimiyle oluşan dinamik yapılar olarak kavramsallaştırmaktadır (Anderson, 2015, s. 7). Bu noktada yaşam biçimlerinin, değerlerin, inançların, konuşulan dillerin, anlam ve pratiklerin, ritüellerin ve üretim biçimlerinin kültürel coğrafyanın temel araştırma konularını oluşturduğu söylenebilir.

Kültürel coğrafya erken döneminde Batılı olmayan toplulukların egzotik yaşam biçimlerine ve bu biçimlerin peyzaj üzerindeki etkilerine odaklanmıştır. Ancak zamanla bu ilgi Batılı toplumların düşünsel dünyaları ve yaşam pratiklerine yönelmiş; böylece disiplinin araştırma alanında bir genişleme yaşanmıştır. Bu dönüşüm postyapısalcı eleştirilerle eşzamanlı gelişmiş, özellikle özcülüğ'e (toplumsal grupları sabit, değişmez ve evrensel özelliklerle tanımlama eğilimine) karşı önemli katkılar sunmuştur (Anderson, Domosh, Pile ve Thrift, 2003, s. 4). Bu bağlamda kültürün kapsayıcı formu zamanla radikal biçimlerde genişlemiş ve çeşitliliği artmıştır. Dolayısıyla kültürel coğrafya, bir yaşam biçimini yalnızca toprakla uğraşan tarımsal üretim sistemleri bağlamında değil; aynı zamanda kent ortamında gelişen kimlik siyasetleri çerçevesinde de ele almıştır. Bu durum "Yeni" kültürel coğrafya anlayışının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

"Yeni" kültürel coğrafya, kültür-toplum ilişkisini merkeze alarak, kültürel üretim süreçlerinin politik ve ekonomik yapılarla olan kesişim noktalarını araştırmakta ve analiz çerçevesini anlamların müzakere edildiği kültürel politika alanına taşımaktadır (Jackson, 1989, s. 2). Yeni kültürel coğrafyanın gelişim aşamasını üç ana nokta üzerinden özetleyen McDowell (1994, s. 146), *ilk aşamada* Berkeley Okulu'nun düşünsel çerçevesini; *ikinci aşamada* kültürü sosyal pratikler ve peyzajlar üzerinden anlam örüntülerini inceleyen peyzaj okulunu; *üçüncü aşamada* ise kültürel üretim ve tüketimin küreselleşmesiyle birlikte kimlik, anlam ve mekân ilişkilerine yönelik artan ilgiyi vurgulamaktadır. Bu gelişim bağlamında Cosgrove (1983, s. 10) mekânın ideolojik işlevine dikkat çekerek kültürel üretimin sınıf tahakkümünü meşrulaştırmadaki rolünü vurgulamaktadır. Bir başka ifadeyle Cosgrove, devrimci bir pratik olarak kültürel coğrafyanın yalnızca insan etkinliğinin peyzaj üretimindeki sembolik rolünü değil; aynı zamanda peyzajın biçimlerini eleştirel biçimde inceleyebileceğini savunmaktadır. Dolayısıyla kültürel coğrafya, kapitalist dünyanın varsayımlarını sorgulamalıdır.

Shurmer-Smith (2002, s. 3) kültürel coğrafyanın mekânın, yerin ve çevrenin; anlamın gelişen diyaloguna nasıl katıldığını inceleyen bir çalışma alanı haline geldiğini belirtmektedir. Coğrafi olguların ideolojik yapılarla şekillendiği, işlendiği ve paylaşıldığı bu bağlamda bireylerin kimlik algılarıyla mekânsal ilişkileri birlikte değerlendirilmektedir. Bu çerçevede yer, mekân ve çevrenin algılanma biçimi ile bunların sanatta, folklorda ve medyada nasıl temsil edildiği özellikle de bu temsillerin pratik yaşamla nasıl etkileştiği kültürel coğrafyanın ilgi alanına girmektedir. Dolayısıyla kültürel olan ile politik olanı kesin çizgilerle ayırmanın mümkün olmadığı noktada farklı davranış ve anlamlandırma biçimlerinin yalnızca çatışma ve rekabet içinde bulunmadığı, aynı zamanda bu karşılaşmaların birbirlerini yeniden üretme potansiyeline sahip olduğu söylenebilir. Bu sebeple kültürel coğrafyacılar mekân, yer ve peyzaj gibi konularla sınırlı kalmayarak; sanat, edebiyat, film, mimari ve etnografi gibi kültürel üretim türleriyle ilgilenmekte ve bu alanlardan alınan kavram ve yaklaşımları coğrafi perspektifle yeniden yorumlayarak özgün bir bakış açısı sunmaktadırlar (Blunt vd., 2003, s. 2).

Duncan vd. (2004, s. 3) kültürel coğrafyacıların bilimsel bilginin bir dizi sömürgeci ve emperyal projelere nasıl hizmet ettiğini inceleyerek bilim tarihine katkı sağladığını vurgulamaktadırlar. Bu anlamda kültürel coğrafya bilimsel bilginin üretim süreçlerini, bu süreçlerin kimin çıkarına hizmet ettiğini ve bu bilginin hangi koşullar altında meşruiyet kazandığını da sorgulamaktadırlar. Sömürgecilik, emperyalizm ve ekonomik-politik çıkarlar doğrultusunda bilimsel bilginin tarafsız ve evrensel değil; tarihsel bağlam içinde iktidarın bir aracı olarak işlev gördüğü yönündeki eleştiriler bu yaklaşımın temelini oluşturmaktadır. Bu anlamda kültürel coğrafyaya artan ilgi disiplini felsefeye, sanat tarihine, edebiyata ve diğeri beşerî bilimlerin merkezine taşımıştır. Bilginin oluşumunu, yayılım yollarını ve işlevini açıklamada mekânsal ve kültürel bağlamların rolü dikkate alındığında tematik çeşitliliği sayesinde kültürel coğrafya, sosyal bilimlerin dinamik bir alanı haline gelmiştir.

Kültürel coğrafyadaki dinamizmin temel nedenlerinden biri Mayers, Greey ve Kenny'nin (2003, s. 91) de belirttiği gibi kültürel coğrafyanın incelediği olguların çeşitliliği nedeniyle eklektik bir yapıya sahip olmasıdır. Dolayısıyla kültürel coğrafyanın canlılığının iki temel ilkeye dayandığı vurgulanmaktadır: İlki,

mekân ve peyzajın anlamını kavramaya yönelik yaklaşım çeşitliliği; ikincisi ise *kültürel coğrafyanın geleceğinin daha az yerelci ve çok yönlü disiplinlerarası etkileşime açık bir yapıda şekillenmesidir*. Anderson vd.’nin (2003, s. 6) bu tarihsel derinliğin coğrafyanın gelişim evrelerinden, farklı disiplinlerle olan ilişkilerinden ve tarihsel olayların değişen mekânsal yapısından kaynaklandığını belirtmektedir. Ayrıca kültürel coğrafyada kültür hakkında mekânsal düşünmenin birden fazla tarzı bulunduğu dikkat çekmekte; bu yaklaşımların birbirleriyle doğrudan çelişme de farklı vurgular nedeniyle kolaylıkla bütünleştirilemeyeceğini ileri sürmektedirler. Örneğin bazı yaklaşımlar –yapı taşı yaklaşımı gibi– kültürü anlamaya yönelik genelleyici açıklamalar üretmektedir. Harvey’in (2019, s. 140) “zaman-mekân sıkışması” bu çerçevede değerlendirilebilir; zira bu yaklaşım ekonomi ile kültür arasındaki ilişkiyi kurarak mekânı kapitalizmin dönüşümünü açıklamakta bir araç olarak kullanmaktadır. Ancak bu tür yaklaşımlar, karmaşık toplumsal süreçleri fazlasıyla sadeleştirdikleri gerekçesiyle eleştirilmektedir. Bu nedenle günümüzde kültürel coğrafya, olayların ve mekânların özgül bağamlarına odaklanan daha esnek ve çoğulcu düşünce tarzlarını benimsemeye yönelmektedir. Buna karşılık bir diğer yaklaşım ise, kimlik mekânlarına odaklanmakta ve kimliği artık sabit, tekil ve durağan bir kategori olarak değil; zaman içinde değişebilen, çoklu özellikler barındıran ve farklı şekillerde kesişebilen bir yapı olarak ele almaktadır. Bu perspektif kültürel coğrafyada tekil açıklamalara meydan okuyarak “hareketlilik” ve “melezlik (hibritlik)” gibi kavramları ön plana çıkarmakta, bireylerin kimliklerini hem mekân içinde hem de mekân aracılığıyla daha özgür biçimde ifade etmelerine ve sorgulamalarına olanak tanımaktadır (Anderson vd., 2003, s. 7).

Sömürge sonrası kimlik arayışı, geçmişin izlerinin silinmesinden ziyade yerli ve sömürge kültürlerinin seçici biçimde yeniden yorumlanmasını içerir. Bu anlamda postkolonyal hafıza; hatırlama, unutma, dışlama ve dahil etme siyaseti etrafında şekillenmektedir (Yeoh, 2001, ss. 459–461). Bu sürecin geçmişle yaratıcı ve eleştirel yüzleşmeye dayandığını ve aynı zamanda ideolojik üretimler içerdiğini söylemek mümkündür. Çünkü sömürgecilik hem fiziksel hem de zihinsel yapılar üzerinde iz bırakmıştır. Bu nedenle postkolonyal toplumlar yerli kültür ve sömürge mirasını harmanlayarak melez kimlikler üretmektedirler. Postkolonyal hafıza da geçmişi temsil etmenin yanı sıra bugünü anlamlandıran ve meşrulaştıran bir araçtır. Toprak ve kimlik arasındaki ilişki, postkolonyal zaman kavrayışını gündeme getirmektedir. Bazı yaklaşımlar sömürge iktidarının modern hukuk ve yönetim biçimleriyle sürdüğünü; diğer yaklaşımlar ise “post” kavramının sabit bir kopuştan ziyade dönüşen ve çelişkili miraslara işaret ettiğini savunmaktadır. Bu çerçevede yerli halkların moderniteyle ilişkili bastırılma kadar diyaloglarla da şekillendiği söylenebilir (Nash, 2002, ss. 224–225). Postkolonyal kuram, “sömürgecilik sonrası” dönemin hala bu yapılarının izlerini taşıdığını savunarak modernite içindeki yerli konumlanmaları sorgulamaktadır.

Kültür ve Mekânsal Örüntüler Bağlamında Postkolonyal Coğrafya

Postkolonyal çalışmaların amaçları ve sınırları konusunda fikir birliği bulunmamaktadır. Postkolonyal alan, evrensellik ve bütünlük politikaları ile yerellik ve görecelik arasında süregelen kuramsal gerilimlerle şekillenmektedir. Postkolonyal çalışmaların çıkış noktası edebi ve kültürel çalışmalardaydı ve Batı-dışı literatürlerin marjinalleşmesini aşmak için bir hareket olarak başlamıştır (Chibber, 2016, s. 13). Başka bir ifadeyle Batı dışı ses ve düşüncelerin bastırılmasına karşı durmak, bastırılmış alanı araştırma merkezine çekmek ve epistemolojik eşitsizliği sorgulamak amacıyla ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu yaklaşım sosyal ve beşerî bilimlerde güçlü etkiler yaratmıştır. Beşerî coğrafyada postkolonyal eleştiri kültürel dönüşü desteklemiş, tarihsel perspektifleri canlandırmış ve yeni çalışma alanları açmıştır. Dünyadaki ayrımcılık eylemlerini, güç ve eşitsizlikleri sorgulamak amacıyla başvurulacak bir kaynak olarak postkolonyalizm, Jazeel’in (2012, s. 10) de vurguladığı gibi coğrafyacılar en büyük meydan okumayı ve en çok kanıksanan bazı coğrafi düşünce biçimlerini yeniden sorgulamayı sağlamıştır. Bu nedenle postkolonyal coğrafya, beşerî coğrafya içinde özellikle kültürel coğrafya alanında giderek merkezi bir konuma yerleşmiştir. Bu yaklaşım coğrafyacıları mekânsal analizlerle sınırlı kalmaksızın, tarihsel ve kültürel bağlamlarda sömürgecilik ve emperyalizmin etkilerini daha derinlemesine sorgulamaya teşvik etmektedir. Bu bağlamda coğrafyacıları kültür kavramını da kolonyal iktidar ilişkilerinin işleyişini anlamak ve Avrupa-merkezli bilgi biçimlerine karşı çıkmak amacıyla yeniden düşünmeye zorlamaktadır. Dolayısıyla sömürgeci iktidar ve direniş biçimlerinin tarihsel ve kültürel bağlamlara duyarlı bir şekilde incelenmesi, postkolonyal coğrafyanın temel gerekliliklerinden biri sayılmaktadır. Bu alandaki çalışmalar, postkolonyal coğrafyaların hem mekânsal hem de zamansal olarak daha kesin konumlandırılmasına katkı sunmakta ve sömürgeciliğin günümüz kültürel coğrafyalarındaki etkilerini tartışmaya açmaktadır (Ryan, 2004, ss. 479–480).

Postkolonyal coğrafyaların esas potansiyeli, emperyal iktidarın süregelen varlığı ile bu iktidarın tahakküm ettiği topluluklar arasındaki farkları görünür kılmakta ve yeni-sömürgeci öznenin küresel güç ilişkileri içerisinde silinmesine karşı durmakta yatmaktadır (McEvan, 2003, s. 349). Bu anlamda

postkolonyal coğrafyanın kültür temelli bir direniş alanı olduğu söylenebilir. Ayrıca ekonomik, politik ve toplumsal direnişlerin temelinde temsile ilişkin mücadele de bulunmaktadır. Söz konusu mücadele başta dil ve yazı olmak üzere çeşitli kültürel üretim biçimleri aracılığıyla yürütölmektedir. Bu yaklaşımdan yola çıkarak postkolonyal coğrafya, kültürel söylemler içerisinde görünmez kılınan sömürgeleştirilmiş özneleri yeniden görünür kılmayı ve emperyal gücün sürekliliğine karşı bir eleştirel konumlanmayı kendine görev edinmektedir.

Postkolonyal coğrafyalar, geçmişte ve günümüzde farklı mekânlarda ortaya çıkan sömürgeci ve emperyal egemenlik biçimlerini ve bunlara karşı geliştirilen direnişleri postkolonyal perspektiften ele alan çalışmaları kapsamaktadır. Bu yaklaşım, egemenlik-direniş ilişkileriyle bağlantılı mekânsal pratikleri ve öznellikleri dikkate almaktadır. Aynı zamanda postkolonyal coğrafyalar, postkolonyalizmin merkezinde yer alan iktidar ve farklılık dinamikleri çerçevesinde üç ana tema etrafında şekillenmektedir (Ryan, 2004, ss. 472-473; Cullen vd., 2013, s. 512):

“İlk olarak, coğrafi bilginin sömürgeci iktidarla nasıl ilişkili olduğunu ve bu bilginin nasıl postkolonyalleştirilebileceğini göstermektedir. İkinci olarak, sömürgeci iktidarın ve kimliklerin mekânsal etkilerini, özellikle merkez-çevre etkileşimleri bağlamında incelemektedir. Üçüncü olarak ise, sömürgeleştirilen halkların gündelik yaşamlarında bu iktidar yapılarına nasıl karşılık verdiklerini ve direniş yoluyla nasıl öznellikler geliştirdiklerini analiz etmektedir”.

Üç ana tema dikkate alındığında postkolonyal coğrafya sadece tarihsel bir eleştiri değil; aynı zamanda coğrafi bilginin ve mekânsal ilişkilerin üretilme ve aktarılma biçimlerine hangi şekillerde direniş gösterildiğini anlamaya yönelik kapsamlı bir alan sunmaktadır. Bunun yanında mekânı, kimliği, direniş ve bilgi üretimini yeniden düşünmeye çağırıldığını söylemek mümkündür. Özellikle günümüz dünyasında farklı coğrafi alanlarda devam eden eşitsizlikleri ve mekânsal adaletsizlikleri anlamada veya yorumlamada güçlü bir kuramsal araç sunduğunu da görebilmekteyiz.

Blunt (2005, s. 175) yer ve mekânsal farklılaşmasının, yerelden ulusötesi ölçeklere kadar postkolonyal söylemlerin önemli temaları olduğunu ve hem sömürgeciliğin hem de postkolonyalizmin oluşumu ve eleştirisinde coğrafyanın daha geniş önemini yansıttığını ifade etmektedir. Dolayısıyla burada sadece köy, mahalle, şehir ya da ülke değil; tüm bu coğrafi alanların küresel sistemle olan ilişkileri postkolonyal araştırmalarda kendine yer bulmaktadır. Bu sebeple sömürgecilik faaliyetlerinin nerede ve nasıl yapıldığını anlamada coğrafi farklılıkların önemli bir yer tuttuğunu söylemek mümkündür. Örneğin şehirler, emperyalizmin mekânsal düzenlemelerinde merkezi bir rol oynamış; sömürge kaynaklarının kullanımı ve metropollere bağlanmasında aracı olmuştur. Bu şehirler, kapitalist dünya sistemi içinde 'Birinci Dünya' ve 'Üçüncü Dünya' ayrımıyla birlikte anlaşılmaya başlanmıştır. Günümüzde ise farklı kökenlerden gelen insanlar, beklenmedik ve çoğu zaman engellenmiş şekillerde şehirlerde karşılaşmakta, bu karşılaşmalar hâlâ emperyalizmin ayrımcı yapıları tarafından şekillenmektedir. Emperyal geçmişe dair nostaljiler; tarihi yapılar, gelenek ve doğaya dayalı tüketimle yeniden üretilmektedir. Ancak şehirler aynı zamanda bu emperyal düzenlemelere karşı direnişin ve melez kimliklerin oluştuğu değişim potansiyeli taşıyan mekânlardır (Jacobs, 1996, s. 4). Şehirler, sömürge dönemlerinde kaynakların toplanması ve merkeze aktarılması gibi somut görevler üstlenmişlerdir. Dolayısıyla şehirler hem bir yaşam alanıdır hem de ekonomik ve askeri birer önemli noktadır. Ayrıca şehirlerin sadece coğrafi değil, ideolojik olarak (Birinci Dünya – Üçüncü Dünya) da konumlandırıldığı görölmektedir. Merkez ve çevre kodlaması, şehirler arasındaki eşitsiz ilişkileri de oluşturmaktadır. Şehirlerdeki farklı etnik kimlikler, coğrafyalar ve geçmişler; hala emperyalizmin ürettiği ayrımcılık ve hiyerarşilerle şekillenmektedir. Bu sebeple geçmişin sömürgeci yapıları, şehir mekanlarında varlıklarını sürdürmektedirler. Ancak bu unsurlara rağmen şehirler, değişimin ve direnişin mekanlarıdır. Melez kültürler, diasporalar ve antikolonyal hareketler emperyal düzenin kırılacağını göstermektedir.

Postkolonyal coğrafya, mekâna dair ikili ve indirgemeci anlayışları sorgulamaktadır. Bunu örneğin sermaye, insan ve bilgi akışları yoluyla sömürgeci mekânın nasıl üretildiğini; evlerin, ulusların ve imparatorlukların tartışmalı ve bedensel olarak deneyimlenen mekânsallığını; ayrıca sömürgeci iktidarın, anti-sömürgeci direnişin ve sömürgesizleşmenin maddi ve hayalî mekânlarını görünür kılarak yapmaktadır (Blunt, 2005, s. 179). Avrupa'daki ekonomik, kültürel ve politik dönüşümlerin sömürgecilikle şekillenen karşılıklı etkileşimlerden bağımsız olmadığını savunan postkolonyal argümanlar, eleştirel odağını Avrupa sömürgeciliğine yöneltirken, Avrupa'nın merkezî konumunu da sorgular. Emperyal süreçlerin farklı coğrafi ölçeklerdeki etkilerine ve postkolonyal konumlar arasındaki bağlantılara odaklanan yaklaşımlar, genellemeleri aşarak sömürgeciliğin ve miraslarının çeşitli biçimlerde nasıl sürdüğünü görünür kılar. Bu eleştirel yaklaşım özellikle 'ilerleme', 'uygarlık' ve 'kalkınma' gibi mekânsal tahayyülleri sorgulayarak sömürgeciliğin günümüzdeki maddi coğrafyalarını açığa çıkarır (Nash, 2002, s. 222). Postkolonyal coğrafya

Avrupa'daki toplumsal dönüşümlerin sömürgecilikten bağımsız düşünülemeyeceğini vurgulamakta; sömürgecilik süreçlerinin farklı coğrafyalarda bıraktığı izleri ve bunların günümüzdeki etkilerini görünür kılmaya çalışmaktadır. Ayrıca küresel ilişkilerin çok katmanlı yapısına dikkatleri çekmektedir.

Postkolonyal kuram coğrafyacıların, disiplinlerinin kurucu ve ayırt edici bazı pratiklerinin (keşif, haritalama, arazi ölçümü, manzara keşfi ve mekânsal sınıflandırma ile planlama) imparatorluğun hizmetine sunulduğunu ve sömürgeci bağlamlarda geliştirildiğini fark etmelerine yardımcı olmuştur (Clayton, 2004, s. 454). Bir başka ifadeyle söz konusu pratiklerin bilimsel veya teknik faaliyetlerden çok tarihsel olarak sömürgecilik projelerine hizmet eden faaliyetler olduğu anlaşılmaktadır. Yani bu pratikler Batılı imparatorlukların kolonileri tanıması, kontrol etmesi ve yönetmesi için geliştirilmiştir. Dolayısıyla bu farkındalık coğrafya disiplininin tarafsız olmadığına ve sömürgeci güç ilişkileriyle iç içe olduğuna dair eleştirileri beraberinde getirmiştir. Postkolonyal coğrafyalar, küresel ve yerel düzeydeki sömürgecilik biçimleriyle bunlara karşı geliştirilen direnişleri birlikte ele almaktadır. Bu alan büyük anlatılarla yerel özgülükler arasındaki gerilimden kuramsal olarak beslenmektedir. Postkolonyalizmin yerleşik ve tamamlanmış bir kuramsal çerçeve ya da betimleyici bir model olmadığı; sürekli gözden geçirilen, tartışmaya açık ve eleştirel bir konumlanış olarak kabul edildiği söylenebilmektedir (Nash, 2002, s. 228). Dolayısıyla postkolonyal coğrafya, küresel ve yerel düzey arasındaki gerginliğin kuramsal üretiminin verimli bir alan sağladığını kabul etmektedir. Bu nedenle kesinlikten çok belirsizliğe, tamamlanmışlıktan çok açıklığa odaklanan postkolonyal coğrafyanın özü durağan değildir. Clayton'ın (2003, s. 356) ifade ettiği gibi Edward Said'in sömürgeciliği toprak, yerinden edilme ve iktidar ilişkileri bağlamında coğrafi olarak kavramsallaştırması, disiplinde merkezi bir etki yaratmıştır. Özellikle Edward Said'in "hayali coğrafya" kavramı, coğrafi araştırmalarda sömürge söylemini mekânsal olarak analiz etme yönünde önemli bir araç hâline gelmiştir.

Kuzey-Güney ayrımına dayalı eşitsizlik anlayışı günümüzde daha karmaşık mekânsal güç ilişkileriyle yer değiştirirken, postkolonyal coğrafya bu çeşitliliği anlamlandırmaya çalışmaktadır (Raghuram, 2013, s. 120). Postkolonyal kuramın sömürgeciliğin kültürel tarihine yönelik politik bir analiz içerdiğini ileri süren Young (2016, s. 6), söz konusu bu sürecin Batı ve üç kıtadaki (Asya, Afrika, Latin Amerika) kültürler üzerindeki güncel etkileri araştırdığını, geçmiş ile günümüz siyaseti arasında da bağlantı kurduğunu vurgulamaktadır. Bu çerçevede Batılı akademi, Avrupa merkezli varsayımlarını sorgulamakta; ötekilerin sesine kulak verme, yerel tarihleri ana akım söyleme dahil etme ve akademik bilginin kültürel-politik boyutlarını irdeleme talepleri ortaya çıkmaktadır (Clayton, 2003, s. 355).

Postkolonyalizm ile Kültürel Coğrafya Kesişiminde Coğrafi Bilgi, Temsil ve Söylem

Coğrafya disiplin tarihine bakıldığında coğrafyacıların eleştirel bir ilgiyle emperyalizm ve sömürgecilik konularına dikkatleri çektiklerini; ancak söz konusu konular üzerine coğrafi araştırmaların 1980'lerin sonlarında coğrafya tarihine yönelik revizyonist çalışmalar ve disipline dair geniş kuramsal değerlendirmeler yoluyla yeni bir entelektüel ivme kazandırdıklarını ifade etmek mümkündür. Coğrafyayı değişmez, özerk ya da tarafsız bir bilgi alanı ve çalışma sahası olarak görmek yerine; tarihsel olarak koşullara bağlı, toplumsal olarak inşa edilmiş ve iktidarla yüklü kavramlar, bilgiler ve pratikler bütünü olarak ele alan yeni bir tarih yazımı literatürü ortaya çıkmıştır (Clayton, 2004, s. 452). Dolayısıyla postkolonyal kuramın Marksizm, feminizm, postyapısalcılık, postmodernizm ve kültürel çalışmalarla kurduğu karmaşık ilişkiler, beşerî coğrafyanın epistemolojik temellerini sorgulanmasına olanak tanımıştır. Bir başka ifadeyle, coğrafya disiplininin tarihini kavrama yönündeki bu kurumsal tartışmalarda ve çabalarda sadece emperyal/sömürgeci geçmişin yeniden ele alınmadığı, bunun yanında emperyal zihniyete ve sömürgeci yaklaşımlara eleştirel bir odaklanmanın gerekliliği de vurgulanmıştır.

Postkolonyal çalışmalarla yeni gelişen eleştirel eğilimlerin Clayton'ın (2003, s. 355) ifade ettiği gibi postkolonyal dönemde bilgi ve kimliğin toplumsal inşasına, bilgi-iktidar ilişkilerine ve coğrafyanın sabit bir disiplin olmaktan ziyade değişken ve tartışmalı bir bilgi alanı olarak ele alınmasına odaklandığını belirtmek mümkündür. Postkolonyal düşünceyle kurulan bu eleştirel diyalogun, coğrafyacıların emperyal ve sömürgeci geçmişe yönelik ilgilerini entelektüel bir bağlama yerleştirmeyi gerekli kıldığını vurgulayan Clayton, bu bağlamsallaştırmanın coğrafi bilgi üretiminin tarihsel ve ideolojik temellerini anlamak açısından önemli olduğuna dikkatleri çekmektedir.

Driver'e göre (1992, s. 27) coğrafya disiplinde postkolonyal çalışmaların önemli bir kolu, coğrafi bilgi ile sömürge gücü arasındaki ilişkiye odaklanmıştır. Coğrafi bilgi hem toprak edinimini hem de kaynakların sömürülmesini sağlayan bir imparatorluk aracı görevi görmüştür. Dolayısıyla coğrafi bilgiyi sömürgecilik söylemleri içinde konumlandırmaya yönelik her geçerli girişimin 'imparatorluk çağı'nın

yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda kültürel ve politik açılardan da karmaşık biçimlerde şekillendiğinin mutlaka kabul edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla coğrafı bilginin ideolojik, kültürel ve politik temsil gücünü taşıdığını; sömürgeleştirilen bölgelerin kontrol edilebilir, yönetilebilir ve medenileştirilmesi gereken alanlar olarak tanımlanmasına hizmet ettiğini belirtmek mümkündür. Böylece kolonyalizmin sadece toprak ve kaynak kazanmak değil, bunun yanında bilgi üretimi ve kültürel tahakküm yoluyla işleyen çok boyutlu bir süreç olduğu anlaşılmaktadır.

Kolonyal yönetimlerin resmen sona ermesi, sömürge geçmişinin şekillendirdiği kurumsal yapılarla karakterize edilen postkolonyal devletlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ancak ekonomi, eğitim, kalkınma, demokrasi ve kültürel farklılıkları anlamlandırma biçimlerimizi belirleyen bilgi formları, kökenlerini Aydınlanma sonrası Avrupa-Amerikan düşüncesinin evrensellik iddiasında bulmaktadır. Bu sebeple sömürgeci iktidar ilişkileri, günümüzde dünyayı bilme ve yorumlama biçimlerimize nüfuz etmeyi sürdürmektedir. Bu anlamda postkolonyal coğrafya, sömürgeciliğin kalıcı miraslarını görünür kılmak için metropol merkezli bilgi üretimini eleştiren bir şekilde sorgulamaktadır (Radcliffe, 2017, s. 329). Coğrafya disiplini kolonyalizmin birçok biçimde ortaya çıktığını vurgulayan Sundberg (2014, s. 40) özellikle yerli halkların gözetlenmesine ve mülksüzleştirilmesine katkıda bulunan bilgi üretim süreçlerine dikkatleri çekmektedir. Özellikle Avrupa-merkezli bilginin evrenselliğini yeniden üretme biçimine karşı bilgiyi, toplumsal bir faaliyet olarak gören ve yerli epistemilerinin günümüz jeopolitiğinin ayrılmaz bir parçası olarak algılamayı kabul eden katılımcı karşılıklı anlayışını öne çıkarmaktadır. Bu anlamda yerli halkların bilgi sistemlerini koruma ve geliştirme mücadelelerini tanıyan ve onların siyasal, ekonomik ve kültürel kaynaklar üzerindeki egemenlik haklarını onaylayan araştırma gündemlerinin ortak biçimde oluşturulmasına önem verilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Dolayısıyla hangi bilginin meşru kabul edildiği sorusu, bilgiyi üretmenin ötesinde toplumsal ve mekânsal ilişkileri düzenleyen iktidar yapılarına dair politik bir sorunu ortaya çıkardığı söylenebilir. Barker ve Pickerill (2019, s. 13) yerli ontolojilerini yerleşimci sömürgecilik ve emperyalizmle kurulan sömürgeci bir diyaletik içerisinde konumlandırırken coğrafyacıların çalışmalarının kararlı bir şekilde politik kalması gerektiğini ileri sürmektedirler. Bu bağlamda sömürgeci mücadele koşullarında mekânla ilişki kurmanın politikası, coğrafyacıların araştırma ve uygulama pratiklerini yürütme biçimi açısından belirleyici olmalıdır. Bu yaklaşım; bilgi, duyular, hisler ve sezgilerin ancak bedenlerin diğer bedenlerle, mekânlarla ve nesnelerle kurdukları etkileşimler aracılığıyla anlaşılabilceğini ileri sürmektedir.

Sidaway'ın (2000, ss. 606-7) ifade ettiği gibi postkolonyal coğrafyalar, en iyi ve en radikal halleriyle yalnızca emperyalizmin devam eden gerçekliğine karşı duyarlı olmakla kalmayarak; aynı zamanda yerleşik varsayımları, çerçeveleri ve yöntemleri sarsmak ve bozmak bakımından bütünüyle sınır tanımaz olmalıdır. Dolayısıyla postkolonyal coğrafya alanında çalışma yürüten coğrafyacılar coğrafı bilginin verili kabul anlatılarını ve çerçevelerini sorgulama görevini üstlenmeli ve coğrafı anlatıları yeniden konumlandırmalıdır. Söz konusu bu sorgulama postkolonyalizmi salt bir özömlene olmaktan çıkarmakta ve eleştiren bir metodolojiye dönüştürmektedir. Bu noktada hem sömürge sonrası mekânları çalışmak hem de bilginin üretilme ve yapılandırılma biçimlerinin hangi kavram ve varsayımlarla şekillendiğine dair bir sorgulamanın önemi ortaya çıkmaktadır. Kısaca disiplinler arası sınırların aşılması, Batı merkezli paradigmalardan sorgulanması ve normatif akademik bilgi yapılarının yapıbozuma uğratılması söz konusudur.

Ryan (2004, s. 473) bilgi biçimleri ile sömürgeci iktidarın işleyişi arasındaki ilişkiye odaklanan postkolonyal çalışmaların, coğrafya tarihine dair araştırmalar üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu; bu etkinin özellikle 19. ve 20. yüzyıllarda coğrafyanın Batı sömürgeciliği ve emperyalizmiyle nasıl iç içe geliştiğini ortaya koyan çalışmaları teşvik ettiğini vurgulamaktadır. Bu anlamda keşif, haritacılık ve kaynak envanteri gibi uygulamalar ile mekânsal söylemlerin, coğrafyayı imparatorluk açısından hayati kıldığını söylemek mümkündür. Ryan'ın söz konusu bu vurgusu coğrafyanın tarihsel anlamda sömürgeci projelerle derin bir geçmiş ile bilgi alanı olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda coğrafı bilgi üretiminde haritalar, keşif araştırma raporları, doğal kaynak zenginlikleri gibi unsurlar sadece mekânın tanımlanmasındaki teknik araçlar değil; aynı zamanda sömürgeci iktidarın mekân üzerindeki hegemonik araçlarıdır. Ryan'ın analizi, coğrafya disiplininin sömürgecilik ile olan bu tarihsel bağlarını görünür kılmakla birlikte coğrafı bilginin politik doğasına dikkatleri çekmektedir ve disiplinin kendi tarihine yönelik eleştiren bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır.

Ryan'ın analizinden yola çıkarak Özgüç ve Tümertekin'in (2014, s. 130) ifade ettikleri gibi coğrafya disiplini ile coğrafyacılar emperyalizmin emrindeki kişiler olarak görölmüştür. Özellikle 19. yüzyıl boyunca Avrupa ölkelerinin denizaşırı topraklara ilgi duyması, sömürgeler edinmesi ya da varolan sömürgelerini genişletme ve değerlendirmesinde coğrafyacılar büyük rol oynamıştır. Keşif ve sömürgeleştirme

süreçlerinden önce coğrafya ve özellikle haritacılık, imparatorlukların müdahale alanlarını hazırlamada belirleyici olmuştur. Son dönem coğrafya tarihleri, coğrafi bilgi üretimi ve uygulayıcılarının keşif ve sömürgeleştirme gibi imparatorluk pratiklerindeki rolünü ortaya koymuştur. Bu bağlamda haritalar, imparatorluk bilgisinin disipline edilmesi ve yayılmasında merkezi bir araç olarak görsel denetimi sağlamış ve siyasal, ekonomik, kültürel hegemonyayı hem temsil etmiş hem de güçlendirmiştir (Morrissey, 2013, s. 496). Bu anlamda haritalar emperyal müdahalelerin önünü açan ve onları meşru kılan bir araç işlevi görmektedirler. Dolayısıyla haritalar; mekânları ölçülebilir, yönetilebilir ve fethedilebilir bir nesneye dönüştürerek sömürgeleştirilecek toprakların önceden tanımlanması ve bu alanlara dair egemenlik iddialarının güçlendirilmesi noktasında önemli bir işleve sahip olmaktadır.

Mekânsal boyutlarıyla kültürel coğrafyanın mekân, kimlik ve temsil ilişkilerine dair çözümlemeleri, postkolonyal coğrafyada mekânın konuşulma, yazılma ve yeniden üretilme biçimlerini sorgulatmaktadır. Bu noktada temsil; mekânın, kimliğin, bilginin ve ötekiliğin üretilme biçimlerini anlamada ve postkolonyal dönemde mekânsal tahayyülün yeniden düşünülmesinde analitik bir kavramdır. Temsil; aynı zamanda toplumsal değer ve normlardan bağımsız olmayan, hatta kasıtlı olarak egemen fikirlerin veya güç ilişkilerinin doğasını ileten mecralarla (televizyon, gazete, reklam, medya, müzik, resim vb.) var olmaktadır. Beşerî bilimlerde 1960 ve 1970’li yıllarda sıklıkla tartışılan kavram aynı yıllarda kültürel coğrafyada da gündeme taşınmıştır. Bu eğilim; Foucault, Lefebvre, Derrida, Deleuze ve Guattari gibi düşünürlerin etkisiyle temsili yeniden kuramsallaştırma çabalarını, coğrafi literatürdeki eksikliklerin giderilmesine yönelik girişimleri ve araştırmacıların özdeşünümüllüğe dair farkındalığını içermektedir (Gilmartin, 2004, s. 282). Bilim, sanat ve siyasette yaşanan krizler ile otoriteye ve yerleşik söylemsel iktidar biçimlerine yöneltilen saldırılar bu kavramın tartışılmasının en temel sebeplerden biri olarak kabul edilebilmektedir. Bu genel olgusal tartışmaların ilk sarsıntıları, kültürel coğrafya disipliniinde 1970’li yılların başında hissedilmiş ve aynı yıllarda ortaya çıkan Radikal Coğrafya akımı, kente ilişkin alternatif temsiller önermiştir (Söderström, 2005, s. 13).

Coğrafyada yaşanan kültürel dönüşüm, ekonomik belirlenimciliğe yönelik eleştirilerle birlikte temsilin kültürel bağlam içinde ele alınması gerekliliğini gündeme getirmiştir. Yeni kültürel coğrafya; post-yapısalcılık, post-kolonyalizm ve post-feminist yaklaşımların etkisiyle temsili açıklayan yapısal modelleri sorgulamış ve görsel imgelerin, dilin ve düşüncelerin iletim biçimlerinin gerçekliğin inşasında nasıl rol oynadığını anlamaya odaklanmıştır (Shirlow, 2009, s. 309). Son zamanlarda birçok kuramsal ve etik-siyasal çalışma, temsillerin toplumsal yapıları nasıl yansıttığını ve yeniden ürettiğini anlamaya odaklanmıştır. Özellikle yeni kültürel coğrafyanın temsiller üzerinden iktidarın nasıl işlediğini sorgulayan etik ve siyasal bir anlayışla kurduğu yakından ilişki dikkatleri çekmektedir. Ayrıca Anglo-Amerikan bağlamda bu yaklaşım 1980’lerin ortalarından itibaren küresel tüketim kültürüyle birlikte dönüşen temsillere odaklanan siyasal ve ekonomik çözümleme çabalarının bir parçası olmuştur. Bu anlamda yeni kültürel coğrafya temsillerin sınıfsal, toplumsal cinsiyet temelli ve ırksallaşmış iktidar ilişkilerini nasıl şekillendirdiğini ve yeniden ürettiğini ortaya koyma çabasını yansıtmaktadır (Anderson, 2018, s. 2). Bu durum kültürel coğrafyada temsilleri anlamlandırma yaklaşımları yerine onarıcı, betimleyici, çoğulcu ve dinamik sorgulama yaklaşımlarının gelişmesine olanak tanımıştır. Temsilin yansıtıcı bir araç olarak ele alınmasının yanında, iktidar ilişkilerini kuran ve yeniden üreten bir süreç olarak değerlendirilmesi, postkolonyal düşüncede bu tartışmayı daha da derinleştirmiştir. Bu bağlamda Spivak’ın “madun” kavramsallaştırması, söz konusu temsil ve iktidar ilişkilerinin en yoğun biçimde görünür hale geldiği teorik bir çerçeve sunmaktadır.

Spivak (1993, ss. 80-92) özelinde “madun” kavramı basit bir şekilde “ezilenlerin sesi” meselesi olarak değerlendirilmez. Spivak’a göre madun sadece ekonomik veya politik baskı altında olan özne değildir; aynı zamanda temsil ve söylem rejimleri tarafından sürekli olarak yeniden üretilen ve bu üretim içinde sesini duyurma imkânı yapısal olarak sınırlandırılan bir konumda bulunmaktadır. Bu nedenle madunluk bireylerin biyolojik ya da fiziksel olarak susturulmasından ziyade, konuşmanın hangi koşullarda anlamlı ve meşru kabul edileceğini belirleyen tarihsel, kurumsal ve ideolojik koşullar tarafından üretilen bir sınırlılığa işaret etmektedir. Bu noktada postkolonyal düşüncenin temel gerilim noktası, madunun tamamen susturulmuşluğu ile onun kendi adına konuşma iddiası arasındaki imkânsız geçişte ortaya çıkmaktadır. Madun bu bağlamda temsilin dışında tutulan saf bir öznenin ziyade, temsil süreçleri içerisinde sürekli yeniden üretilen bir boşluk olarak ele alınmaktadır. Spivak madunun yalnızca sömürgeci iktidar tarafından değil; aynı zamanda onu görünür kılmaya çalışan eleştirel söylemler tarafından da konuşamaz hale getirildiğini ileri sürmektedir. Bu yönüyle her bilgi sisteminin kaçınılmaz olarak belirli bir şiddet biçimini içerdiğini ve buna bağlı olarak dışlama mekanizmaları ürettiğini göstermektedir. Spivak’a göre madunluk yalnızca sınıfsal veya sömürgeye dayalı bir konumlanma değildir; aynı zamanda cinsiyetlendirilmiş bir

susturulma rejimidir. Bu nedenle temsil etme girişimi bile madunun sessizliğini yeniden üretebilmektedir. Hem sömürgeci tarih yazımının nesnesi hem de isyanın öznesi olarak toplumsal cinsiyetin ideolojik inşası, erkek egemenliğini yeniden üretmektedir. Sonuç olarak Spivak'ın amacı sadece maduna ses vermek değil, ses verme iddiasının ve temsil süreçlerinin kendisinin nasıl bir iktidar ilişkisi içinde işlediğini görünür kılmaktır.

Spivak'ın madun kavramında geliştirdiği temsil ve iktidar eleştirisinin sadece postkolonyal teoride değil, aynı zamanda coğrafya disiplininin bilgi üretim pratiklerini yeniden düşünme çabalarında da karşılık bulduğunu söylemek mümkündür. Clayton'a göre (2004, s. 453) bazı coğrafyacılar, coğrafyanın uzun zamandır çoğulcu ve tartışmalı bir disiplin ve söylem olduğunu göstermeye çalışmışlardır ve bu alanın tarihini imparatorluğın iktidar yüklü bağlamı (Mackinder, Humboldt gibi) üzerinden yeniden yönlendirmeye başlamışlardır. Diğer coğrafyacıların ise postkolonyalizmin çağdaş kuramsal etkilerinin farkına vardıklarını belirtmektedir. Clayton'a göre coğrafyanın geleneksel 'anlam haritalarını' yeniden şekillendirmeye – ya da merkezden uzaklaştırmaya – yönelik çağrılar, Britanya ve Kuzey Amerika coğrafyası içinde gelişen 'yeni kültürel coğrafya' oluşumuyla ve bu yaklaşımın kimlik politikaları ile mekâna dayalı tahayyül ve pratiklerle olan ilgisiyle iç içe geçmiştir. Bu hareketin özellikle kimlik politikaları ve mekânsal tahayyül/pratikler aracılığıyla coğrafya disiplininde daha eleştirel ve çoğulcu bir perspektifin gelişmesine katkı sağladığı görölmektedir. Böylece coğrafyanın hem iktidar yapılarını sorguladığı hem de mekân ve kimlik arasındaki ilişkileri yeniden düşünerek disiplinin sınırlarını genişlettiği görölmektedir.

Chakrabarti (1975, s. 120) postkolonyalizmin, feminizm veya yapısöküm gibi hareketlerin, “iktidarın” özünde parçalanması ve hegemonik girişiminin savunmasız hale getirilmesi amacıyla tasarlandığını, bu nedenle teorisinin öncelikli olarak politik ve özgürleştirici doğasının asla inkâr edilemeyeceğini, postkolonyalin kimliğinin artık yapısal değil; söylemsel olduğunu ileri sürmektedir. Dolayısıyla bu kuramlar temelinde postkolonyalizmin maddi yapılar kadar diller, temsiller, anlatılar ve söylemler üzerinden işleyen bir mücadele alanı olduğu da anlaşılmaktadır. Coğrafyada postkolonyalizm, oryantalizm ve feminist teorisinin etkisiyle mekânın coğrafî bir tasavvur (geographical imagination) olarak ele alınması mekânın sosyal bilimlerde içindeki anlamının değişmesine, sosyal olguların ve olayların açıklanmasında daha çok kullanılmasına neden olmuştur (Kaygalak, 2011, s. 5). Bu sebeple yer, mekân ve peyzaj; beşerî ve sosyal bilimlerin merkezi konularından biri haline gelmiştir. Bu durumun da disiplinin çözölmekte olduğu anlamını taşımadığını ifade eden Gregory (1994, s. 80) 1990'lerden itibaren coğrafî söyleminin artık disiplinin sınırlarının ötesine geçtiğini vurgulamaktadır.

Ryan (2004, s. 474), coğrafya disiplini ile daha geniş coğrafî söylem arasındaki sınırların sabit olmadığını vurgular ve bilgi türleri arasındaki sınırların inşası ile bunların sömürgeci iktidarla ilişkilerinin haritalandırılması gerektiğine dikkat çeker. Özellikle kültürel coğrafyacıların bu kategorilerin nerede ve nasıl şekillendiğini hem sömürge karşılaşmalarında hem de metropollerdeki bilgi üretim alanlarında incelemeleri gerektiğini belirtir. Dolayısıyla Ryan'ın yaklaşımından yola çıkarak coğrafyanın sadece üniversite veya akademide üretilen bilgi alanı olmadığ; farklı aktörlerin bilgi biçimleriyle yeniden şekillenen daha geniş bir coğrafî söylemin parçası olduğu söylenebilir. Bir başka ifadeyle bu durum, disiplin ile söylem arasındaki sınırların sürekli müzakere edilen ve yeniden tanımlanan yapılar olduğunu ortaya koymaktadır.

Sömürgecilik ve imparatorluk üzerine coğrafî literatür, özellikle edebiyat ve kültürel çalışmalar alanlarından çıkan birçok postkolonyal çalışmaya kıyasla söylemin maddeselliği, hareket ve etkileşimin fiziksel doğası ile iktidar ve kimliğin coğrafî olarak bedenselleşmesine çok daha güçlü bir ilgi göstermektedir. Bu yönüyle coğrafî çalışmalar postkolonyalizmin metinsellik sorunundan kaçınmakta ve coğrafî söylemlerin boşlukta yüzen yapılar olmadığını savunan düşünceyi pekiştirmektedir (Clayton, 2004, s. 457). Bu anlamda kültürel coğrafyanın postkolonyal analizlerde özgün katkılar sunduğunu görmek mümkündür. Edebi ya da kültürel çalışmalara oranla daha maddi ve yerle ilişkili okumalar yaparak, söylemlerin gerçekte dünyadaki karşılıklarını sorgulamayı öncelikli amaç haline getirmektedir. Bu sebeple de postkolonyalizmin sadece düşünsel ve kültürel düzeyiyle değil; aynı zamanda fiziki, mekânsal ve coğrafî düzeylerin de nasıl işlediği konusunda bizlere fikirler sunmaktadır.

'Sömürgeci söylem' yalnızca sömürgeciiliğin süslü bir adı değildir; kültürel, entelektüel, ekonomik ya da politik süreçlerin sömürgeciiliğin oluşumunda, sürdürölmesinde ve yıkılmasında birlikte işlediğini gösteren yeni bir düşünme biçimini ifade eder. Bu yaklaşım sömürgeciiliği yalnızca siyasi ya da askeri bir olgu olarak değil; aynı zamanda fikirler ile kurumlar, bilgi ile iktidar arasındaki kesişimlere bakarak daha geniş bir çerçevede incelemeyi amaçlar. Bu doğrultuda sömürgeci şiddet hem fiziksel hem de 'epistemik' yani sömürgeleştirilen halkların kültürüne, düşüncelerine ve değer sistemlerine yönelik bir saldırı olarak da

anlaşılır (Loomba, 1998, s. 54). Postkolonyalizmin sadece sömürgecilik faaliyetlerinin bir ifadesi olmadığını; aynı zamanda sömürgeciliği meşru kılan ve onu sürdüren düşünsel ve kültürel yapılar bütünü ifade ettiğini görebilmekteyiz. Dolayısıyla sömürgeciliğin çok katmalı olduğunu, silah gücü olmasının ötesinde bilgi, kültür ve ekonomi gibi alanlarla ilişki kurduğunu ifade etmek mümkündür. Fiziksel sömürden ziyade yerel halkların bilgi sistemleri, tarihsel bellekleri, felsefi düşünceleri ya değersiz kılır ya da Batılı düşünceler evrensel düşünceler olarak sunulur veya dayatılır. Dolayısıyla bilgi üretiminin de bir tür iktidar biçimi ve üretimi olduğunu (Foucault, 2021) bunun da sömürgeci pratiklerle iç içe geçtiğini söylemek mümkündür.

Postkolonyal kuramın disiplinler arası etkisinin yükselmesinde sömürgecilik üzerinde yapılan coğrafi çalışmaların önemli bir etkisinin olduğunu söylemek mümkündür. Ancak, postkolonyal coğrafyayı sömürgecilik coğrafyasından ayıran temel farklar bulunmaktadır. Blunt (2005, ss. 178-179) söz konusu bu farkları şu şekilde ortaya koymaktadır:

“Birinci fark, postkolonyal çalışmalar çok çeşitlidir ve genel olarak sömürgecilik karşıtı bir politik duruşa sahiptirler. Dolayısıyla bu yönleriyle sömürgeci söylemin oluşumuna katkı sunan tarih ve coğrafyalardan ayrılmaktadırlar. İkinci fark ise, postkolonyal kuramlar geniş bir yelpazeye yayılsa da sömürgeci iktidar ile bilgi arasındaki kesişimlere, sömürgeciliğin kültürel anlamına ve sömürgeci iktidarın içsel çelişkilerine odaklanırlar. Her iki durumda da postkolonyal coğrafyalar, sömürgeci iktidarın, bilginin ve mekân üretiminin eleştirel bir okumasını sunar ve bunların bugünkü dünyayı nasıl şekillendirdiğini inceler. Ancak bundan da öte postkolonyal coğrafyalar, sömürgeci iktidar ve bilginin mekânsallığını sorgulayıcı biçimlerde keşfeder ve sömürgeci iktidarın mekânsal yapısının ve ifadesinin postkolonyal eleştirinin merkezinde yer alması gerektiğini savunur”.

Postkolonyal coğrafyalar, sömürgeciliği geçmişte kalmış bir olgu olarak algılamak yerine sömürgeciliğin mekânsal ve epistemolojik izlerinin günümüzdeki etkinliğini vurgulaması açısından büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla sömürgeci iktidarın hem içsel çelişkilerine ve kültürel boyutuna yapılan vurgu hem de modern coğrafi bilginin nasıl inşa edildiğine ve kimin çıkarlarına hizmet ettiğine yönelik sorgulama ortaya çıkmaktadır. Bu durum postkolonyal eleştirinin coğrafya disiplini içindeki dönüşüm yaratma potansiyelini gözler önüne sermektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Beşerî coğrafya disiplininin son zamanlardaki çalışma literatürü dikkate alındığında postkolonyalizm, emperyalizm, sömürgecilik ve imparatorluk bağlantılarına dair tarihsel – kültürel araştırmalar yaygın bir şekilde görülmektedir. Bu alandaki çalışmaların her biri farklı bir önemde ve konumdadır; ancak postkolonyalizmin kültürel coğrafya disiplindeki yeri onun daha fazla ön plana çıkmasını sağlamaktadır. Özellikle kültürel coğrafya alanında çalışan coğrafyacıların mekânsallığın, kolonyal güç ve kimliğin üretimindeki etkileriyle ilgili yaptıkları araştırmalar, postkolonyalizmin farklı bakış açılarıyla incelenmesine olanak tanımıştır. Hem sömürge sonrası hem de günümüzün küresel bağlamına göre şekil alan postkolonyalizmin Soğuk Savaş sonrasında kurulan küresel düzene göre kendini yeniden var ettiğini ve farklı anlamlar aldığını belirtmek mümkündür. Bunun da en somut örneklerini ulusötesi göçlerde, ekonomik, sosyokültürel savaşlar ve politik tartışmalarda görmek mümkündür. Dolayısıyla günümüz topluluklarındaki adaletsizliklere - eşitliksizliklere ve bu olumsuzlukları yaratan küresel güç dinamiklerine odaklanan postkolonyalizm, yerelin bastırılmış ve ötekileştirilmiş çoksesliliğine hassasiyetle yaklaşmaktadır. Kültürel coğrafyanın soykütüğünde yaşadığı dönüşüm sayesinde bu yaklaşımın etkileri derinden hissedilmiştir.

Çağdaş dönemde kültürel coğrafyanın yaşadığı kültürel dönüşüm, disiplinde toplumsal olguların hem maddi boyutlarıyla hem de söylemsel temsilleriyle, sembolleriyle ve sosyal kimlik inşalarıyla tartışılmasını sağlamıştır. Dolayısıyla bu süreçte kültürel coğrafyanın postkolonyal kuram ile kurduğu kuramsal etkileşim, Batı merkezli bilgi üretimlerine eleştirel bir yol geliştirmesine olanak tanımıştır. Bu anlamda postkolonyal coğrafya, coğrafyanın sömürgecilikle olan yakın ilişkisini ve tarihsel kökenlerini açığa çıkararak, günümüzdeki mekânsal eşitsizliklerin tarihsel süreklilik içindeki anlamını analiz etmiş ve iktidar temelindeki coğrafi bilginin ideolojik yapısını görünür kılmıştır. Kültürel coğrafyanın sahip olduğu disiplinlerarası karakter ile postkolonyal kuramın eleştirel derinliği, coğrafi düşüncenin epistemolojik sınırları genişletmiştir. Söz konusu bu durum da coğrafyanın hem küresel eşitsizlikleri hem de bölgesel direniş biçimlerini ve kültürel temsillerini daha da kompleks ve eleştirel çerçevede tartışmasını sağlamıştır. Dolayısıyla her iki disiplin arasındaki karşılıklı etkileşim sayesinde kültürel coğrafya toplumsal olayların tarihsel, sosyokültürel ve politik bağlamlarını eleştirel bir şekilde çözümleyebilen düşünce alanına dönüştürmüştür. Kültürel coğrafyadaki postkolonyal coğrafya çalışmaları bu anlamda sadece coğrafi

bilginin üretilme biçimini değil; aynı zamanda coğrafi bilginin kimin çıkarlarına hizmet ettiğini, şekillendirildiğini ve yeniden üretildiğini ortaya koymaya çalışmıştır.

Postkolonyal coğrafya sayesinde coğrafi bilginin tarihsel anlamda emperyal ve sömürgecilik projelerinin bir parçası olduğu anlaşılmıştır. Coğrafi bilgi, temsil ve söylemler, haritalar, kaynak envanterleri, keşif anlatıları sömürgeci iktidarın meşrulaştırılmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Söz konusu bu unsurlar mekânı betimlemenin ötesinde mekânın yönetilmesi, denetlenmesi ve dönüştürülmesi noktasında bilgi üretim ağırları oluşturmaktadırlar. Dolayısıyla mekân, kimlik, kültür, temsil, bilgi-iktidar ilişkisinin yeniden değerlendirilmesine yönelik bir zorunluluk doğmuştur. Çünkü postkolonyal coğrafya coğrafi bilginin söylem temelli olduğunu, ideolojik, politik ve mekânsal olarak inşa edildiğini ve üretildiğini açığa çıkarmıştır. Bu da disiplinin hem geçmişiyle yüzleşmesinde hem de günümüzün mekânsal eşitsizliklerini, kimlik mücadelelerini, hegemonik bilgi rejimlerini eleştirel bir gözle analiz ederek disiplinin sınırlarını genişletme ve çoğulcu bir bakış açısı kazanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Kentlerden ulusötesi ölçeklere, kültürel temsil ve sembollerden gündelik hayatın direniş biçimlerine kadar eşitsizliklerin sürekliliğine odaklanan postkolonyal coğrafyanın, Avrupa merkezci bilgi biçimlerini sorgulayan güçlü bir kuramsal bir araç olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu amaçla kullanılan teori ve fikirlerin sürekli tartışılan veya müzakere edilen paradigmaların etkileşimi sayesinde inşa edildikleri unutulmamalıdır.

Etik Beyan

“Kültürel Coğrafyalarda Postkolonyalizmin İzdişümü” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu araştırma da etik kurul kararı zorunluluğu bulunmamaktadır.

Ethical Declaration

During the writing process of the study “*Reflections of Postcolonialism in Cultural Geographies*” scientific rules, ethical and citation rules were followed. No falsification was made on the collected data and this study was not sent to any other academic publication medium for evaluation. Ethics Committee Permission is not required.

Çatışma Beyanı

Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Declaration of Conflict

There is no potential conflict of interest in the study.

Finansman

Bu çalışma için herhangi bir kurum veya kuruluştan destek alınmamıştır.

Funding

No funding was received from any institution or organization for this study.

Yapay Zeka ve Türleri Kullanım Beyanı

Bu makalenin yazımında yapay zeka ve türleri kullanılmamıştır.

Statement of Use for Artificial Intelligence and Its Types

Artificial intelligence and its various types were not used in the writing of this article.

Veri Paylaşım Beyanı

Bu çalışmanın verilerini bulguların doğrulanması amacıyla makul bir talep üzerine “etik ilkeler ve yayın politikası”nın ilgili kısmında belirtilen şartlara göre paylaşabileceğimi beyan ederim.

Data Sharing Statement

I declare that, upon reasonable request for the purpose of verifying the findings, I can share the data of this study according to the conditions specified in the relevant section of the "ethical principles and publication policy".

Kaynakça

- Anderson, B. (2018). Cultural Geography II: The force of representations. *Progress in Human Geography*, XX (X), 1-13. <https://doi.org/10.1177/0309132518761431>
- Anderson, J. (2015). *Understanding cultural geography: Places and traces*. London – New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Anderson, K., Domosh, M., Pile, S. & Thrift, N. (2003). A rough guide. In K. Anderson, M. Domosh, S. Pile & N. Thrift (Eds.), *Handbook of cultural geography* (pp. 1-35). London – New Delhi: SAGE Publications.
- Arık, A. (1992). *Psikolojide bilimsel yöntem*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basımevi.
- Ashutosh, I. (2019). Postcolonial geographies and colonialism's: The geo-graphing of South Asia. *Geography Compass*, 14 (4), 1-12. <https://doi.org/10.1111/gec3.12478>
- Atkinson, P. A. & Coffey, A. (1997). Analysing documentary realities. In D. Silverman (Ed.), *Qualitative research: Theory, method and practice* (pp. 45-62). London: SAGE Publications.
- Barker, A. J. & Pickerill, J. (2019). Doing with the land and sea: Decolonising geographies, indigeneity, and enacting place-agency. *Progress in Human Geography*, 44 (4), 1-23. <https://doi.org/10.1177/0309132519839863>
- Bhabha, H. (1994). *The location of culture*. London: Routledge.
- Bhambra, G. K. (2015). *Moderniteyi yeniden düşünmek: Post-Kolonyalizm ve sosyolojik tahayyül* (Çev. Ö. İlyas), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Blunt, A., Gruffudd, P., May, J., Ogborn, M. & Pinder, D. (2003). Introduction. In A. Blunt, P. Gruffudd, J. May, M. Ogborn & D. Pinder (Eds.), *Cultural geography in practice* (pp. 1-6). London: Hodder Education.
- Blunt, A. (2005). Colonialism/postcolonialism. In D. Sibley, P. Jackson, D. Atkinson & N. Washbourne (Eds.), *Cultural Geography: A critical dictionary of key concepts* (pp. 175-181). London – New York: I. B. TAURIS.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9 (2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/ORJ0902027>
- Chakrabarti, S. (1975). *The impact of the postcolonial theories of Edward Said, Gayatri Spivak, and Homi Bhabha on Western Thought*. Lewiston – Queenston – Lampeter: The Edwin Mellen Press.
- Chibber, V. (2016). *Post-Kolonyal teori ve kapitalizmin bayaleti* (Çev. A. Y. Yılmaz). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Clayton, D. (2003). Critical imperial and colonial geographies. In K. Anderson, M. Domosh, S. Pile & N. Thrift (Eds.), *Handbook of cultural geography* (pp. 354-368). London – New Delhi: SAGE Publications.
- Clayton, D. (2004). Imperial geographies. In J. S. Duncan, N. C. Johnston & R. H. Schein (Eds.), *A companion to cultural geography* (pp. 449-468). Malden – Oxford: Blackwell Publishing.
- Clayton, D. (2009) Colonialism. In D. Gregory, R. Johnston, G. Pratt, M. Watts & S. Whatmore (Eds.), *The dictionary of human geography* (pp. 94-98). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Cosgrove, D. E. (1983). Towards A radical cultural geography: Problems of theory. *Antipode*, 15 (1), 1-11. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8330.1983.tb00318.x>
- Cullen, D., Ryan, J. & Winders, J. (2013). Postcolonialism. In N. C. Johnston, R. H. Schein & J. Winders (Eds.), *The Wiley-Blackwell companion to cultural geography* (pp. 508-523). Malden – Oxford: Wiley – Blackwell.
- Darian-Smith, E. (1996). Postcolonialism: A brief introduction. *Social & Legal Studies*, 5 (3), 291-299. DOI:10.1177/096466399600500401
- De Leeuw, S. & Hunt, S. (2018). Unsettling decolonizing geographies. *Geography Compass*, 12 (7), e12376. <https://doi.org/10.1111/gec3.12376> Digital Object Identifier (DOI)
- Duncan, J. S., Johnston, N. C. & Schein, R. H. (2004). Introduction. In J. S. Duncan, N. C. Johnston & R. H. Schein (Eds.), *A companion to cultural geography* (pp. 1-8). Malden – Oxford: Blackwell Publishing.
- Driver, F. (1992). Geography's Empire: Histories of geographical knowledge. *Environment and Planning D: Society and Space*, 10 (1), 23-40. <https://doi.org/10.1068/d100023>
- Foucault, M. (2021). Özne ve İktidar (Çev. O. Akinhay), *Özne ve iktidar – Seçme yazılar 2*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gilmartin, M. (2004). Geography and representation: Introduction. *Journal of Geography in Higher Education* 28 (2), 281-284. DOI: 10.1080/0309826042000242503
- Gregory, D. (1994). Social theory and human geography. In D. Gregory, R. Martin & G. Smith (Eds.), *Human geography: Society, space and science* (pp. 78-109). London: Macmillan Press.
- Gregory, D. (2004). *The colonial present*. Malden – Oxford: Blackwell Publishing.
- Harvey, D. (2019). *Dünyanın halleri* (Çev. Kolektif). İstanbul: Sel Yayınları.
- Jacobs, J. M. (1996). *Edge of empire: Postcolonialism and the city*. London: Routledge.
- Jazeel, T. (2012): Postcolonialism: Orientalism and the geographical imagination. *Geography*, 97 (1), 4-11. <https://doi.org/10.1080/00167487.2012.12094331>
- Jazeel, T. (2014). Subaltern Geographies: Geographical knowledge and postcolonial strategy. *Singapore Journal of Tropical Geography*, 35, 88-103. <https://doi.org/10.1111/sjtg.12053>
- Jones, R. & Phillips, R. (2005). Unsettling geographical horizons: Exploring Premodern and Non-European imperialism. *Annals of the Association of American Geographers*, 95 (1), 141-161. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.2005.00453.x>
- Jackson, P. (1989). *Maps of Meaning: An introduction to cultural geography*. London – New York: Routledge.
- Katz, C. (1992). All the World is Staged: Intellectuals and the projects of ethnography. *Environment and Planning D: Society and Space*, 10 (5), 495-510. <https://doi.org/10.1068/d100495>

- Kaygalak, İ. (2011). Postmodern eleştirilerin coğrafi düşünce ve yeni mekân kavrayışları üzerine yansımaları. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9 (1), 1-10. https://doi.org/10.1501/Cogbil_0000000114
- Loomba, A. (1998). *Colonialism/Postcolonialism*. London – New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Marcus, G. E. (2000). The Twistings and Turnings of Geography and Anthropology in Winds of Millennial Transition. In I. Cook, D. Crouch, S. Naylor & J. R. Ryan (Eds.), *Cultural turns/geographical turns: Perspectives on cultural geography* (pp. 13-28). London-New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Mayers, G. A., Mc Greevy, P. & Kenny, J. (2003). Cultural geography. In G. L. Gaile & C. J. Willmott (Eds.), *Geography in America – at the dawn of the 21ST century*, (pp. 81-96). New York: Oxford University Press.
- McDowell, L. (1994). The Transformation of cultural geography. In D. Gregory, R. Martin & G. Smith (Eds.), *Human geography: Society, space and social science* (pp. 146-173). London: Macmillan Press.
- McEvan, C. (2003). Material Geographies and Postcolonialism. *Singapore Journal of Tropical Geography*, 24 (3), pp. 340-355.
- Mitchell, D. (2000). *Cultural Geography: A critical introduction*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Morrissey, J. (2013). The Imperial Present: Geography, imperialism, and its continued effects. In N. C. Johnston, R. H. Schein & Jamie Winders (Eds.), *The Wiley-Blackwell companion to cultural geography* (pp. 494-507). Malden – Oxford: Wiley – Blackwell.
- Nash, C. (2002). Cultural Geography: Postcolonial cultural geographies. *Progress in Human Geography*, 26 (2), 219-230. DOI:10.1191/0309132502ph365pr
- Neuman, W. L. (2017). *Toplumsal araştırma yöntemleri – Nitel ve nicel yaklaşımlar I-II* (Çev. S. Özge). Ankara: Yayın Odası.
- Özgüç, N. ve Tümerterkin, E. (2014). *Coğrafiya: Geçmiş – kavramlar – coğrafiyacılar*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Philo, C. (2000). More Words, More Worlds: Reflections on the ‘cultural turn’ and human geography. In I. Cook, D. Crouch, S. Naylor & J. R. Ryan (Eds.), *Cultural turns/geographical turns: Perspectives on cultural geography* (pp. 26-53), London-New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Radcliffe, S. A. (2017). Decolonising geographical knowledges, *Transactions of the Institute of British Geographers*, 42 (3), 329-333. <https://doi.org/10.1111/tran.12195>
- Raghuram, P., Noxolo, P. & Madge, C. (2013). Rising Asia and postkolonial geography. *Singapore Journal of Tropical Geography*, 35, 119-135. <https://doi.org/10.1111/sjtg.12045>
- Robinson, J. (2003). Postcolonialising geograpy: Tactics and pitfalls. *Singapore Journal of Tropical Geography*, 24 (3), 273-289. <https://doi.org/10.1111/1467-9493.00159>
- Ryan, J. R. (2004). Postkolonial Geographies. In J. S. Duncan, N. C. Johnston & R. H. Schein (Eds.), *A companion to cultural geography* (pp. 469-484). Malden – Oxford: Blackwell Publishing.
- Said, E. W. (1998). *Oryantalizm: Sömürgeciliğın keşif yolu* (Çev. N. Uzel). İstanbul: İrfan Yayımcılık.
- Said, E. W. (2016). *Kültür ve emperyalizm* (Çev. N. Alpay). İstanbul: Hil Yayın.
- Sharp, J. (2023). *Geographies of Post-Colonialism – Space of power and representation*. London – New Delhi: SAGE Publications.
- Shirlow, P. (2009). Representation. In C. Gallaher, C. Dahlman, M. Gilmartin, A. Mountz & P. Shirlow (Eds.), *Key concepts in political geography* (pp. 308-318). London – New Delhi: SAGE Publications.
- Shurmer-Smith, P. (2002). Introduction. In P. Shurmer-Smith (Eds.), *Doing cultural geography* (pp. 1-7). London – New Delhi: SAGE Publications.
- Sidaway, J. D. (2000). Postcolonial geographies an exploratory essay. *Progress in Human Geography*, 24 (4), 591-612. <https://doi.org/10.1191/030913200100189120>
- Spivak, G. C. (1993). Can the subaltern speak? In P. Williams, L. Chrisman (Eds.), *Colonial discourse and post-colonial theory: A reader* (pp. 66-111). London – New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Sundberg, J. (2014). Decolonizing posthumanist geographies, *Cultural Geographies*, 21 (1), 33-47. DOI: 10.1177/1474474013486067
- Thomas, N. (1994). *Colonialism's Culture: Anthropology, travel and government*. New Jersey: Princeton University Press.
- Warf, B. (2006). Introduction. In B. Warf (Ed.), *Encyclopedia of human geography* (pp. xxv-xxviii). London – New Delhi: SAGE Publications.
- Yeoh, B. S. A. (2001). Postcolonial Cities. *Progress in Human Geography*, 25 (3), 456-468. <https://doi.org/10.1191/030913201680191781>
- Young, R. J. C. (2016). *Postcolonialism: An historical introduction*. Malden – Oxford: Wiley Blackwell.
- Young, R. J. C. (2024). *Postkolonyalizm: Çok kısa bir giriş* (Çev. T. Sivrikaya). İstanbul: İletişim Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Cultural geography is a subfield of human geography that holds a significant place within the institutional and cumulative structure of the discipline, and in its contemporary form it has provided the foundation for various theoretical debates, particularly within the Anglo-American tradition. Notable for its interdisciplinary approach, cultural geography possesses the capacity to develop new research areas and critical perspectives. The interactions of human communities, their behavioral patterns, social organizations, and the spatial and cultural structures, representations, and discourses produced by these organizations have all contributed to the expansion of the core subjects examined within cultural geography. At this point, the major ruptures and shifting orientations in the developmental trajectory of

the field have further accelerated its transformation. Over the past thirty years, the interaction between postcolonial studies and Anglo-American geography has been shaped by the mutual effort of both fields to transcend their spatial and temporal boundaries. While postcolonial studies reveal how the concepts of culture, race, and nation are produced, the discipline of cultural geography has approached postcolonialism not as a phenomenon confined solely to the traditional age of empires, but as one that can be revisited across different periods, spaces, and scales. Within this bidirectional theoretical mobility, postcolonial geographies have formed a critical site of contestation against the Eurocentric perspectives that have long persisted within the discipline of cultural geography (Ashutosh, 2019, pp. 1–2). In this regard, it may be argued that the interaction between postcolonial studies and Anglo-American geography is not limited merely to the production of knowledge; it also enables the questioning of the epistemological and methodological boundaries of both fields. Guided by this interaction, the discipline of cultural geography has moved away from constraining postcolonial thought to historical colonial contexts and has instead begun to reconsider it through the lens of contemporary power relations, global inequalities, and spatial injustices. Through the connection cultural geography established with social theory and critical approaches during the 1980s and 1990s, it became evident that geographical knowledge is shaped within specific ideological contexts. Postcolonial theories, in particular, are significant in demonstrating how geographical knowledge is produced through colonial discourses and how such knowledge is reproduced through various forms of spatial representation. The importance of this study emerges from the fact that the postcolonial approach challenges the Western-centered perspectives dominant in cultural geography and offers a pluralistic and critical point of view. The critical perspective provided by postcolonial theory expands the epistemological boundaries of cultural geography and contributes to its theoretical development. Within this framework, the research is structured through a qualitative methodology based on an extensive review of the literature. Postcolonial theoretical debates are interpreted within the context of cultural geography, and several analytical evaluations are conducted. Accordingly, this study aims to reveal the close relationship between cultural geography and postcolonial theory; to examine the theoretical and critical reflections of postcolonial theory within the discipline of cultural geography; to discuss culture, spatial productions, and perceptions of place within postcolonial geography; and to question the extent to which geographical knowledge and geographical discourses grounded in colonialism establish theoretical commonalities at the intersection of postcolonial theory and cultural geography. In this regard, the study aims to answer the following three fundamental questions: 1- What are the reflections of postcolonialism on the theoretical and conceptual framework of cultural geography? 2- How are culture, spatial productions, and place perceived within postcolonial geography? 3- How are geographical knowledge, representation, and geographical discourse evaluated at the intersection of postcolonialism and cultural geography? Postcolonial geography questions binary and reductionist understandings of space. It does so, for example, by making visible how colonial space is produced through the flows of capital, people, and knowledge; the contested and corporeally experienced spatialities of houses, nations, and empires; and the material and imaginative spaces of colonial power, anti-colonial resistance, and decolonization (Blunt, 2005, p. 179). Postcolonial geography emphasizes that social transformations in Europe cannot be considered independently of colonialism and seeks to make visible the traces left by colonial processes in different geographies and their contemporary impacts. It also draws attention to the multilayered structure of global relations. Considering the recent literature in the discipline of human geography, historical and cultural studies concerning postcolonialism, imperialism, colonialism, and empire are widely observed. Each of these studies holds different significance and position; however, the place of postcolonialism within the discipline of cultural geography has allowed it to gain greater prominence. In particular, research conducted by geographers working in the field of cultural geography on the effects of spatiality in the production of colonial power and identity has facilitated the examination of postcolonialism from various perspectives. It can also be noted that postcolonialism, shaped both by the postcolonial era and contemporary global contexts, has redefined itself and acquired new meanings in accordance with the global order established after the Cold War. The most tangible examples of this can be observed in transnational migrations, economic and socio-cultural conflicts, and political debates. Accordingly, postcolonialism, which focuses on injustices and inequalities in contemporary communities as well as the global power dynamics that produce these adverse conditions, approaches the suppressed and marginalized pluralities of localities with sensitivity. Through the transformation experienced in the genealogy of cultural geography, the impact of this approach has been profoundly felt.